

Primăvara eroului

piesă în trei acte

de EMIL POENARU

1936 —
EPISOD EROIC

Inchinată eroului procesului judecat în primăvara anului 1936, în fața Consiliului de Război al Corpului V Armată, Brașov.

Personajele

MAMA — 45 de ani, țărăncă, inteligentă, respectuoasă, dar cu o ținută ce degajă demnitate, capacitate de interiorizare și disponibilitate în a-i înțelege pe alții.

SORA — 19—20 de ani, muncitoare, energică, inteligentă, curajoasă, sensibilă, dispusă să-și asume riscuri.

FEMEIA BĂTRÎNĂ — 58 de ani, țărăncă, îmbrăcată sărăcăcios, dar curat; figură de femeie blindă și răbdătoare.

FATA — 18—19 ani, îmbrăcată simplu, sărăcăcios, bolnavă de plămîni, retrasă, dar cu o dirzenie interioară care îi mobilizează întreaga energie.

SERVITOAREA — 38—40 de ani, îmbrăcată ca orășancă, are momente în care „pozează“, alternînd cu cele de sinceritate.

BĂTRÎNUL — 60—62 de ani, îmbrăcat așa cum se purtau primarii și notarii din sate prin 1936.

MUNCITORUL — 40—45 ani; vorbește calm, cumpănit; fiind obligat la prudență, are o prezență scenică discretă.

APRODUL — 40—50 de ani, șchiop, în ținută de om de serviciu al tribunalei; om hitru, dar de treabă.

AVOCATUL — 40 de ani, figură de intelectual ardelean cumpănit, cult, hotărît.

ZIARISTUL — tinăr, inteligent, abil, neliniștit.

PLUTONIERUL — în uniformă de plutonier de jandarmi; mindru, chiar fudul, mărginit, servil față de superiori și arogant cu ceilalți.

COLONELUL — 55 de ani, ofițer

superior de justiție militară, elegant în gesturi, cult, calm, dar cu o undă de fanatism în ceea ce face.

COMISARUL REGAL — căpitan de justiție militară, agitat, orgolios, impulsiv, tip de carierist fără scrupule, dornic de afirmare și cu acest prilej.

Acțiunea se petrece la Brașov, în primăvara anului 1936.

Decorul celor trei acte reprezintă sala de așteptare din clădirea Consiliului de Război al Corpului V Armată, Brașov. E o sală mare, mobilată auster, cu bănci de lemn. Monumentală e doar ușa centrală, care dă spre sala de judecată. Mai există două uși laterale, una care dă spre exterior, iar la peretele opus, o a doua care duce în biroul colonelului.

ACTUL I

O femeie îmbrăcată în costum țărănesc simplu și curat — Mama — pătrunde în sala de așteptare, care e în semiintineric, se uită în jur cu sfială, apoi se așază într-un colț și pare că aștește. Un bărbat — Muncitorul — se apropie de ea, aprinde un chibrit s-o vadă mai bine, pare că vrea să o trezească, dar renunță și se retrage.

Întră Aprodul, cu mătura și cu fărâșul; are un gest de surpriză.

APRODUL : Cine ești dumneata ?

MAMA : Eu ?

APRODUL : D-apăi ?

MAMA : Aștept, dacă nu-i cu supărare.

APRODUL : Cu supărare nu-i, dar știi unde te afli ?

MAMA : Știu.

APRODUL : Aici ești la Consiliul de Război al Corpului cinci de armată !

MAMA : Știu.

APRODUL : Atunci ? Ce cauți aici ?

MAMA : Ți-am spus că aștept...

APRODUL : Apăi, toți așteptăm câte ceva... Numai moartea nu ne-o așteptăm.

MAMA : Asta cam așa-i.

APRODUL : Știi ce zice domnul avocat Bobancu ?

MAMA : Nu-l cunosc.

APRODUL : Zice că dintre toate câte le așteptăm pe lumea asta, numai moartea e sigur că vine; și tocmai pe ea n-o așteptăm... Da' io te-am întrebat ce cauți aici.

MAMA : Ce să caut ? Cu un necaz.

APRODUL : Apăi, de bună-samă că trăbă să ai un năcaz, că aici nu vine nimenea cu bucurie... Am priceput io bine, de cum te-am văzut, că ai un năcaz mare.

MAMA : Dacă ai priceput...

APRODUL : Știi dumneata cât îi ciasu' ? Încă nici că se luminează de ziua. Am descuiat sala că nu prea am somn și pînă fac curat în toate sălile... Că și io mă mișc încet și am slujbă grea.

MAMA : Cred.

APRODUL : Cum nu-i totu' lună, strigă domnu' colonel la mine de zici ce-i aia ! „Vezi că te bat de sună apa-n tine !” — așa-mi strigă... Da' aici se deschide numa' la ciasu' opt. Hai să zicem că aici, la așteptare, de la șapte. Da' nū de acuma. (Mama se ridică, cu intenția de a pleca.) No, stai, no, că am vorbit și io așa. Ai fi oboșită...

MAMA : Îs...

APRODUL : Necazu-i că aici nu-i hotel „Coroana”, ca să fie loc de hodină și de somn...

MAMA : Dacă-i așa... (Se ridică din nou și dă să plece.)

APRODUL : No stai ! Bag samă că nu poate vorbi omu' cu dumneata. Unde vrei să te duci ? (Mama nu răspunde, dar își ridică desaga.) Vrei să te așezi pe trepți ? În stradă ? Unde să te duci, că nu prea areți a avea bani de hoteluri.

MAMA De ce să ai dumneata necazuri din pricina mea?

APRODUL Apăi ori cu dumneata, ori fără, năcazuri tot am. Stai aici liniștită, că oi începe măturatul din sălile-ălealte... Ai fi avînd un năcaz mare.

MAMA : Mare.

APRODUL Apăi și io, cînd m-o puscat în picior, la război, am crezut că-i ăi mai mare năcaz, da' după aia am văzut că mai sînt și altele, destule.

MAMA : Sînt destule, asta-i drept.

APRODUL Mă tot întreb și io de ce-i făcută lumea așa, de nu merge cum trăbă. Bag samă că-i așezată cu roțile în sus.

(Aprodul se îndreaptă spre ușa care dă spre biroul Colonelului și iese bombănind. Mama se ghemuiește în colțul ei. Intră Sora, o zărește și-i vorbește cu afecțiune.)

SORA Mamă...

MAMA Tu erai ? Te-ai și întors ?

SORA *(îi dă ceva bani)* : Ține-i dumneata. De la tata, de la Ilie, de la ceilalți... cît au avut... *(Mama se strînge, ca înfrigurată.)* Ce-i cu tine ? Parcă ți-e frig.

MAMA : Nimic. Parcă a intrat în mine frigul de acolo.

SORA Așa-i acolo, mamă. E frig la închisoare. Și-ai stat multă vreme atîrnată de gratiile alca... Să-ți încălzesc mîinile.

MAMA Parcă nu mai iese din mine frigul ăla.

SORA E frig la închisoare, mamă, și fierul gratiilor doare...

MAMA Știam că va pleca de-acasă. Știam. După cum îi scilipeau ochii a nolinște. Nu mi-a spus, dar simteam... Biata inimă de mamă. Și tu știai.

SORA Nu ți-a spus, ca să nu încerci să-l oprești.

MAMA Și asta știam — că nimic nu-l poate opri de la hotărîrea ce zace în el. Și amar m-am mai temut, de parcă aș fi știut că va ajunge aici, în lanțuri.

SORA Și el știa că într-o zi va fi ferecat în lanțuri. Știa asta, dar nu s-a temut.

MAMA Dacă l-aș fi oprit...

SORA Nici măcar tu, mamă, nu puteai.

MAMA : Mă tot trudesc să-l înțeleg ; să îl pricep.

SORA : Mamă, eu cred că el vede acolo unde privirea noastră nu poate pătrunde... Neclintirea lui vine dintr-o înțelegere mai adîncă decît a noastră.

(Intră Bătrînul, descoperindu-se respectuos în fața stemei de la intrarea în sala de judecată ; le vede pe Mamă și pe Soră, dar se așază în celălalt capăt al sălii, toc-

mai cînd pe ușa din apropierea lui apare Aprodul, ce pare uimit că mai vede pe încă cînera.)

APRODUL Și dumneata aștepți dimineața ?

BĂTRÎNUL Dumneata ești portar aici ?

APRODUL : Oi fi și io ceva pe aici. *(îi arată mătura și fîrașul.)* Nu mi se vîd gradele ?

BĂTRÎNUL : Ba se vîd.

APRODUL Te-am întrebat ceva. Ori ești surd de-o ureche ? Ori ăi fi fudul...

BĂTRÎNUL : Ce te legi de mine, omule ?

APRODUL : Asta-i bună ! Apăi io mă leg ? Io am vînit la dumneata acasă cu noaptea în cap ?

BĂTRÎNUL Asta-i casa dumitale ?

APRODUL Doamne păzește ! Dar de bună-samă că am ceva treabă pe aici. Nu socotești ? !

BĂTRÎNUL ăi fi avînd, dar pe mine să mă lași în pace !

APRODUL : Dacă-i pe-așa, că ne supărăm, apăi să fii dumneata sîntos !

(În timp ce Aprodul iese spre sala de judecată, dinspre stradă intră Femeia bătrînă și Fata. Îl salută pe Bătrîn cu „Bună dimineața“, dar acesta nu le răspunde. În schimb, Mama le întîmpină bucuroasă.)

MAMA : Ați ajuns și voi ! Oți fi obosite.

FEMEIA Ne-a adus un om cu căruța... Doamne, cum i-or adus pe ei ! Cum pot avea așa inimă ? Jandarmii pe cai și ei pe jos, în lanțuri... Îi drept, Niculino, că ai făcut tot drumu' după ei ?

(Sora înclină din cap, în sens afirmativ.)

FATA Atunci ai văzut cînd o căzut Ion...

SORA : Am văzut.

FEMEIA : Doamne, ce inimi or avea !

FATA Lele Andruță, îi drept să-i chinuie așa ?

MAMA Fată dragă, cine să-i întrebe de-i drept ori nu ?

FEMEIA Și-acum doi ani, tot așa l-or adus în sat, în lanțuri, pe băiatul tău... Aici i-ai văzut ?

MAMA : Am stat ieri toată ziua la gardul temniței, dar legeaba.

FATA Trăbă să ne dea voie... *(Se întinde, rupe, din cauza unui acces de tuse.)*

MAMA Ești bolnavă.

(Sora o sprijină.)

FEMEIA Am vrut s-o las acasă, da' ea — nu, că trăbă să vinim la Brașov !

(Reintrînd, Aprodul a auzit ultimele replici.)

APRODUL : Oți fi avind năcazuri mari,
de v-ați pus așa pe drumuri...
FEMEIA : Avem, domnule dragă, avem.
APRODUL : Bag samă că oți fi vinit
pentru băieții pe care i-or adus jan-
darmii.
FEMEIA : Pentru ci.
SORA Pentru ei.

(Se apropie de grup și Bătrînul.)

BĂTRÎNUL : Cunoști ceva despre ci ?

(Aprodul îi întoarce spatele.)

MAMA : I-ai văzut ?

APRODUL *(îi răspunde Mamei)* : De
bună-samă că i-am văzut.

MAMA : Erau toți sănătoși ? Adică, nu
știu cum să te întreb... Erau teferi ?

APRODUL : Erau întregi. Cum să vă
zic ? Cit erau de zdrobiți de oboseală,
tot cercau să-și țină capul sus. Mai
ales unu' tinerel, cu părul negru. Da'
nu-i a bună ce-o făcut. Nu-i a bună...

MAMA : Tinerel, cu părul negru ?

SORA : Cum arăta ?

APRODUL : Apăi, un copil, cu ochi ne-
gri, vioi. S-a prins, știți cu cine ? Chiar
cu domnul colonel !

*(Gest spre cabinetul Colonelului. Mama
este ufectată de cele aflate, bănuind că
este vorba despre copilul ei.)*

MAMA : Și ce s-a întâmplat ?

BĂTRÎNUL : Tinerii ăștia și-or pierdut
mințile ! Cum să te contrezi cu un
colonel ? !

FEMEIA : I-am tot zis și io lui Ion, să
fie supus.

MAMA : Vă rog frumos ! Ce s-a întâm-
plat cu el ?

APRODUL : Nu-l știți pe domnul colo-
nel ! A început să facă glume, cum
obișnuiește dumnealui cu arestații.

SORA : Și ?

MAMA : Ce s-a întâmplat cu el ?

*(Întră Muncitorul, care ascultă mai re-
tras povestea Aprodului.)*

APRODUL : Apăi, copilu' ăla l-o supărat
că nu voia să țină capu' plecat. Ba i-o
și răspuns. O zis că nu-i în lege să
fie batjocoriți și alte vorbe ca astea.

MAMA : Te rog ! Ce s-a mai întâmplat ?

APRODUL : Apăi, ce să se întâmple ?
Domnu' colonel i-o tras un pumn cum
știe dumnealui, de crezi că te lovește
copita calului, și tinărul și-o mușcat
limba.

SORA : Și aici, la Consiliu, l-or bătut ? !

APRODUL : D-apăi cum ?

FEMEIA : Doamne, ce oameni or mai fi
și aici !

SORA Credeam că aici măcar doar îi
judecă, nu-i mai chinuie.

*(Între timp, Mama s-a așezat pe bancă,
amărîtă.)*

APRODUL : De bună-samă că îi judecă,
da' nu-i treabă oablă să te dai mîndru
cînd ești legat.

MUNCITORUL : Dar colonelul ăla de ce
și-o bătut joc de ei ?

APRODUL : Nu „colonelul ăla“ ! Că nu
și-o tras izmenele odată cu dumneata !

MUNCITORUL : Atunci, domnul colonel
de ce și-o bătut joc de niște tineri,
aproape copii, aflați în lanțuri ? !

APRODUL : Poate te aude domnu' colo-
nel și vezi cum stă chestia !

MUNCITORUL : Nu-i plină lumea asta
de capete plecate și spinări îndoite ?

APRODUL : Apăi dacă te iei după asta,
chiar că vezi mai mult spinări și,
Doamne iartă-mă, altceva, decît ca-
pete ! *(Revenire bruscă la ton oficial.)*
Da' ce cauți dumneata aici ? Ești tată
la careva ?

MUNCITORUL : Nu.

APRODUL : Atunci, află de la mine că
ai putea fi mai potolit. Nu-s vremuri
să te dai mare.

BĂTRÎNUL : Chiar că nu-s vremuri să
te fudulești.

APRODUL : Io ce zic ?

MUNCITORUL : Dac-o luăm după cum
is vremurile, nu-i bine să se afle nici
cum răsufli.

BĂTRÎNUL : Pe un tînăr pe care îl
cheamă Gheorghe Păunescu nu l-ai
văzut ? *(Aprodul se face că nu-l aude.)*
Domnule, vă rog...

*(Măgulit de tonul respectuos, Aprodul
se întoarce spre el.)*

APRODUL : De bună-samă că l-oi fi
văzut, că doar m-am uitat la toți ; da'
de unde să știu io care-i ăla de în-
trebi, că doar nu s-or prezentat la
mine...

BĂTRÎNUL : Credeam... Te-am întrebat,
fiindcă pe drum nu l-am văzut.

*(Fata are iar un acces de tuse. Între
timp, Muncitorul s-a retras, la fel de dis-
cret cum a intrat.)*

APRODUL : Fătuță... Să nu-ți aduc un
pahar cu apă ?

FATA : Îmi trece.

FEMEIA : Vai de capul nostru, că ne-or
dus la jandarmerie și ne-or bătut în
fața lui Ion !

APRODUL : Te-or bătut pe dumneata, fe-
meie bătrînă, și pe fata asta, bolnavă ?

FEMEIA : Legate în lanțuri ne-or dus și
ne-or bătut.

FATA : Lasă, mamă...

FEMEIA : Ca lui Ion, copilul meu, să i se rupă inima când vede cum ne bate și să spună ce voiau el.
 APRODUL : Multe se mai întâmplă în ziua de azi !
 SORA : Multe, și puține fs drepte.
 BĂTRINUL : Cred că și pe nepotul meu l-or bătut.
 MAMA : Oare ne vor lăsa să-l vedem ?
 APRODUL : Asta se cheamă că vrei să cereți aprobare pentru vorbitor.
 BĂTRINUL : Legea ne dă voie să-i vedem.
 APRODUL : Legea dă voie, de bună-samă, numai că domnul colonel nu prea dă voie înainte de procese.
 MAMA : Măcar să le ducem cîte ceva de mîncare...

(Aprodul ascultă la ușa care dă spre biroul Colonelului.)

APRODUL : Liniște ! O intrat în birou.

(Își verifică ținuta și se postează — sentinelă — în fața acelei uși.)

BĂTRINUL : Să... *(Încearcă să bată la ușă, dar este oprit de Aprod.)*

APRODUL : Nu ! Ce vrei dumneata ?

BĂTRINUL : Ce să vreau ? Să intru și să-l rog.

APRODUL : Da' unde te crezi ? Aici li cu regulă. Vă anunț io, și dacă vrea, vă primește, dacă nu...

BĂTRINUL : Spune-i că-l roagă să-l primească un veteran de război cu decorații.

FEMEIA : Și niște femei necăjite.

APRODUL : Doar n-o să-i spui că-l caută prințelese Angliei. *(Nu se clintește.)*

MAMA : De ce ?... De ce nu-l anunți ?

APRODUL : Îl anunț. De bună-samă că îl anunț. Da' tot o să mă cheme cu soneria, să-i cumpăr țigări, ori altceva, și atunci...

SORA : Și dacă nu te cheamă ?

APRODUL : Nu vă bată grija, că sigur mă cheamă.

(Între Ziaristul, grăbit, dar Aprodul se postează în fața lui, bîrîndu-i trecerea.)

ZIARISTUL : Domnul colonel este ?

APRODUL : Este ! Vreți să vă anunț ?

ZIARISTUL : Anunță-mă, domnule, odată !

APRODUL : Dar cine sînteți ?

ZIARISTUL : Anunță-mă, că mă legitimez eu acolo !

APRODUL : Io trăbă să-i spui cine îl caută. Așa-i regula.

ZIARISTUL : Bine, bine, du-i cartea asta de vizită.

APRODUL : Atunci, așteptați ! Dar nu așa aproape de ușă.

(Ziaristul se retrage și deschide un ziar, în timp ce Aprodul, în fine intră la Colonel. Dinspre stradă intră un Plutonier de jandarmi, care se îndreaptă spre același birou, dar cînd le zărește pe femei, se oprește în dreptul lor. Femeia bătrînă și Fata îl privesc speriate.)

PLUTONIERUL : Voi ce căutați aici ?...

V-am întrebat ce-l cu voi aici ? !

FEMEIA : Ce să căutăm ?...

PLUTONIERUL : Femeie bătrînă, ți-ai lăsat rosturile... Nu mai ai casă, de te-au apucat călătoriile ?

FEMEIA : Păcatele mele...

PLUTONIERUL *(Fetei)* : Și tu ? Parcă ziceai că ești bolnavă ! Ori ai venit aici la aer de munte ? !

FATA : Eu... Vă rog să nu vă supărați...

(Privind în jur, Plutonierul este stînjinit de prezența Ziaristului, care răsfoiește ziarul, dar se adresează muștrător Bătrînului și Mamei.)

PLUTONIERUL : Și dumneata ? ! Om bătrîn ! Parcă îmi spuneai că ești om așezat și cu respect.

BĂTRINUL : Să trăiți, domnule șef, eu nu sînt cu ele. S-a făcut o greșeală cu nepotul meu și...

(Plutonierul nu-l ascultă, adresîndu-se Mamei.)

PLUTONIERUL : Și tu ? ! Cum de ți-ai lăsat acasă omul și atîția copii ?

(Mama nu-i răspunde, dar Bătrînul vrea să se justifice.)

BĂTRINUL : Știți, eu vreau numai să-l văd pe nepotul meu. Că am auzit...

PLUTONIERUL : Ce ai auzit ? !

BĂTRINUL : Lumea vorbește multe. Se spune că...

PLUTONIERUL : Și de cînd te iei după gura lumii ? ! Ce cauți aici ?

BĂTRINUL : V-am raportat. Poate îmi dă voie să-l văd.

PLUTONIERUL : Și, mă rog, de ce vrei să-l vezi ?

BĂTRINUL : Să-l explic. Să-l conving să se lase de politică.

(Plutonierul nu-l ascultă, întorcîndu-se spre femei, și, urmărindu-l și pe Ziarist, le vorbește reținut.)

PLUTONIERUL : Mă uit la voi, femei vrednice, și mă întreb de ce nu v-a dat Dumnezeu gîndul cel bun, de ați venit aici să vă milogiți pe la porți ! Dar ce credeți voi ? Că aici merg treburile cu plînsu' și mila ?

FEMEIA : Domnule plutoner, noi am primit chemare.

PLUTONIERUL : Ia să văd ! *(Examinează citația.)* Apăi, dacă-i așa, e altă poveste. Și fata ?

FEMEIA : Și ea.

PLUTONIERUL : Atunci, se schimbă situația. Dacă ați primit citație, se cheamă că sînteți martore în proces. Ați înțeles ?

FEMEIA : Dacă ne-au chemat... Dar noi am venit și pentru că Ion...

PLUTONIERUL : Ia ascultați ! Cînd o să vă vedeți în fața judecătorilor, nu cumva să vă ia gura pe dinainte ! Ați priceput ? !

FEMEIA : Da.

PLUTONIERUL : Nu vreau să... Cred că v-a fost de învățătură ce-ați pățit ! Nu ?

FEMEIA : Păcatele noastre...

PLUTONIERUL : Să spuneți numai ce ați scris în declarații, acolo, la postul de jandarmi ! Doar după aceea vă întoarceți în sat, la mine, nu ? Să nu care cumva să mă supărați !

(Ziaristul intervine cu o adresare exagerat de respectuoasă, zîbind.)

ZIARISTUL : Nu cumva am onoarea cu domnul plutonier Mailat, șef al postului din comuna Ulmi ?

PLUTONIERUL : Cu el aveți onoarea. Dar dumneavoastră cine sînteți ?

ZIARISTUL : Sînt directorul ziarului „Arena”, adică ziarist.

PLUTONIERUL : Și ce doriți cu mine ?

ZIARISTUL : Știu că dumneavoastră veți fi eroul procesului de mîine.

PLUTONIERUL : Eu ?

ZIARISTUL : Dar cine a descoperit toată conspirația ? Nu dumneavoastră ? Ale cui să fie meritele ?

PLUTONIERUL : Sigur că eu am descoperit-o ; de la mine a pornit totul, chiar dacă astăzi se laudă alții că nu știu ce și nu știu cum...

ZIARISTUL : Am auzit că pe raza postului dumneavoastră nu există infractor care să nu fie prins imediat.

PLUTONIERUL : Pe teritoriul meu nu se există să miște unul !

ZIARISTUL : Și cum procedați ? Cum faceți de aveți asemenea rezultate excepționale ?

PLUTONIERUL : Cum să fac ? Îi dibuiesc io pe toți, ca și pe zărențăroșii ăștia cu caș la gură, care voiau să schimbe lumea.

ZIARISTUL : Adică mai întîi faceți ce faceți și îi identificați. Îi dibuiți, după expresia dumneavoastră.

PLUTONIERUL : Păi asta-i mai înainte de toate, să îi dibuiești, nu ?

ZIARISTUL : Bineînțeles. Și ca să îi dibuiți mai repede, vă folosiți de agenți provocatori. Da ?

PLUTONIERUL *(alarmat)* : Ce ?

ZIARISTUL : Vreau să spun că vă serviți de oameni de încredere strecurați printre ei.

PLUTONIERUL : Unde bați dumneata ? ZIARISTUL : De pildă, mă refeream la rolul jucat în prinderea acestui grup de unul Ion Olteanu, omul dumneavoastră.

PLUTONIERUL : De unde ai scos-o dumneata pe asta ? Îi martorul acuzării, așa cum sînt și io și femeile astea.

ZIARISTUL : Desigur, desigur, aveți dreptate. Voiam să vă mai întreb dacă în timpul anchetei aplicați metode noi, științifice ?

PLUTONIERUL : Ce să aplic ?

ZIARISTUL : Știu, de pildă, că unii folosesc în anchetă hipnoza, și astfel obțin ușor declarații de la cei interogați.

PLUTONIERUL : Io nu aplic. Nu fac cu aia, cum îi zice...

ZIARISTUL : Hipnoză.

PLUTONIERUL : Io le aplic metoda cu vina de bou. Pînă spun și ce au supt de la mamele lor.

ZIARISTUL : Interesantă metodă... *(În timp ce Aprodul iese de la Colonzi, Plutonierul intră, fără a fi anunțat.)* Te-am rugat să mă anunți și acum, uite, intră altul !

APRODUL : Domnul colonel mi-o spus că regretă că nu vă poate primi. Să viniți mîine. Așa o zis.

ZIARISTUL : Adică pentru mine nu are timp, dar pentru curcanul ăsta... *(Se întoarce spre femeie.)* Ce vă obligă să spuneți sau să recunoașteți plutonierul ăsta ?

FEMEIA : Nimic.

ZIARISTUL : A făcut presiuni asupra voastră ? V-a forțat să dați declarații ?... Vă e frică de el ?

FEMEIA : Cum să nu ne fie ? Doar îi șeful postului de care aparține și comuna noastră.

ZIARISTUL : V-a amenințat ?

FEMEIA : Amenințat ? Ne-a dus în lanțuri la post și ne-a bătut.

ZIARISTUL : Pe dumneata ?

FEMEIA : Pe mine și pe ea, care vezi bine și dumneata că e bolnavă de oftică.

ZIARISTUL : Incredibil !

APRODUL : Apăi, multe se mai întîmplă și nu se știu...

FEMEIA : Ne-a bătut ca să dăm niște declarații așa cum or vrut și ca să-i singereze inima lui Ion al nostru, care e arestat.

ZIARISTUL : Și acum vrea să mențină în proces declarațiile acelea ? E adevărat ce ați scris în ele ?

FEMEIA : Lasă-ne, domnule, în păcatele noastre ! Cum să fie adevărat ?

ZIARISTUL : Ar trebui să vă întreb ce veți spune în fața judecătorilor, dar nu o mai fac.

FEMEIA : Apăi, domnule, noi oricum o dăm, tot rău ieșim...

(Între timp s-a apropiat Bătrînul, care intervine în discuție.)

BĂTRÎNUL : Dar ce crezi dumneata ? Că e bine să faci pe eroinele și să își schimbe declarațiile în proces ?

ZIARISTUL : N-am spus asta.

BĂTRÎNUL : Nu le-a fost de-ajuns ce-au pătimit ? Nu-i destul ce se întâmplă cu copiii ăștia fără minte ? Ce le-a trebuit de și-au stricat tinerețea ?

ZIARISTUL : Domnule, fiecare are în viață un crez.

BĂTRÎNUL : Da, da' sînt unii care cu crezul lor ajung în lanțuri. Așa ajung...

(Bătrînul se retrage spre colțul lui, iar Ziaristul se adresează Mamei.)

ZIARISTUL : Dacă nu mă înșel, dumneata ești mama arestatului care este considerat a fi capul celor arestați.

MAMA : Eu...

ZIARISTUL : Tare s-a mai ținut în anchetă ! Or trebuit să aducă doi agenți de la București ca să-i afle numele !

BĂTRÎNUL *(din colțul său, ca pentru sine)* : Da, da, copilul ei e șeful ! El le-a sucit capul la tinerii ăștia, de-au ajuns aici !

ZIARISTUL : Nu a fost dînsul arestat și la procesul din Craiova, de acum doi ani, unde a venit purtînd asupra lui proteste cu mii de semnături ?

MAMA : După procesul acela l-au adus acasă în lanțuri. Acum doi ani.

ZIARISTUL : După cîte știu eu, a mai fost arestat și acum trei ani, și acum patru ani... Cîți ani să fi avut la prima arestare ?

MAMA : Vreo patrușprezece.

ZIARISTUL : Le știi bine și dumneata.

MAMA : Domnule, inima de mamă le știe și le simte pe toate...

(Între Servitoarea, mergînd spre biroul Colonelului. Vrea să pară sigură pe ea și degajată.)

SERVITOAREA : Bună dimineța. Se poate intra ?

APRODUL : De bună-samă, că toți pofdesc să intre la dînsul.

SERVITOAREA : Și nu se poate ? Aici are biroul domnului colonel ?

APRODUL : Ba se poate, de bună-samă că se poate, dar trăbă să vă primească dumnealui. *(Servitoarea vrea să bată în ușă, dar este oprită.)* Nu ! Nu bateți în ușă, că asta îl nervează !

SERVITOAREA : Atunci ?... Ce să fac ?

APRODUL : Apăi, ce crezi ? Nu-i și aici un rînd ? Dumnealor ce așteaptă ? Dădă aici îi armată !

SERVITOAREA : Înțeleg. Aștept să îmi vină rîndul.

(Se întoarce spre ceilalți și salută înclinînd din cap. Li răspund femeile.)

ZIARISTUL : Ce naiba are de discutat plutonierul ăsta de nu mai iese ?

(Vrea să bată în ușă, dar este oprit.)

APRODUL : Nu ! V-am spus să nu bateți ! Nici nu știți cit e de rău cînd se nervează !

ZIARISTUL : Dar sensibil mai e !

SERVITOAREA : Domnule, nu vă supărați, nu aveți cumva o țigară ? Cu graba, am uitat să-mi cumpăr.

ZIARISTUL : Ba da, vă rog să serviți.

APRODUL : Nu ! Nu aprindeți ! Ce-i aici ? Restaurant ?

(Servitoarea renunță.)

ZIARISTUL : Aveți și dumneavoastră pe cineva arestat ?

SERVITOAREA : Da, copilul.

ZIARISTUL : Aveți un copil atît de mare, doamnă ?

SERVITOAREA : Da, numai că nu sînt doamnă. Sînt servitoare la domnul Suciu, textilistul.

ZIARISTUL : E arestat în grupul de uteciști ?

SERVITOAREA : Da.

MAMA : Și copilul dumneavoastră ?

SERVITOAREA : Nu mă recunoașteți ?

MAMA : Nu... Am îmbătrînit. Poate de aceea.

(Servitoarea se adresează Bătrînului.)

SERVITOAREA : Domnule... Dumneavoastră mă recunoașteți, nu ?

BĂTRÎNUL : Nu ! Și nici n-am de unde să te cunosc.

(Asprimea și tonul răspunsului sugerează însă contrariul.)

SERVITOAREA : Mai de mult... Ați avut o fată în casă care o ajuta pe doamna la gospodărie... Aveam cam 15 ani.

BĂTRÎNUL : Oi fi avut.

SERVITOAREA : Într-o zi mi-ați dat drumul, deși doamna era bolnavă și avea lipsă de ajutor. Mi-ați spus că nu mai puteți hrăni o gură în plus.

BĂTRÎNUL : Și ce vrei acum cu asta ?

SERVITOAREA : Nimic... Credeam doar că o să vă amintiți de mine.

BĂTRÎNUL : Am auzit că fata aia care o fost la mine servitoare o ajuns la oraș o mare... Să nu mai spui !

SERVITOAREA : Deci, mă recunoașteți...

BĂTRÎNUL : A ajuns o... Nu ! Nu te cunosc !

(Servitoarea e jignită de atitudinea Bătrînului și Mama sesizează, intervenind.)

MAMA: Hai, dragă, șezi aici! Cu noi.
 SERVITOAREA: Oare el mă va recunoaște?
 MAMA: Cine? Copilul tău?
 SERVITOAREA: Doamne, ce mă mai chinuie gândul ăsta!
 MAMA: Cum să nu te recunoască? Nu mai de ne-ar da voie să-i vedem.
 SERVITOAREA: Chiar dacă nu o să mă recunoască... Măcar să-i pot fi cu ceva de ajutor.
 MAMA (Aprodului): Roagă-l pe domnul colonel să ne primească.
 FEMEIA: Roagă-l frumos.
 MAMA: Poate, dacă îl rogi, ne primește.
 APRODUL: Di ce nu pricepeți că io nu-s decît un fel de cheie, de riglu, la ușa asta?

(Plutonierul iese din biroul Colonelului.)

PLUTONIERUL (femeilor): Tot aici sin-teți?
 ZIARISTUL: Dar unde ai vrea dumneata să fie?
 PLUTONIERUL: Domnul colonel nu mai primește astăzi pe nimeni. Mi-a ordonat să vă comunic că nu primește pe nimeni. Regretă.
 BĂTRÎNUL: Domnule plutonier! Eu sint decorat de război. Știți bine că sint cetățean disciplinat, oricînd gata să ajut stăpînirea.
 PLUTONIERUL: Și ce-i cu asta?
 BĂTRÎNUL: Tatăl nepotului meu care-i arestat, adică fiul meu, a murit. Nu-l mai am pe lume decît pe acest nepot al meu.
 PLUTONIERUL: Dacă-l așa, de ce nu l-ai păzit?! Politica-i de nasul lui?
 BĂTRÎNUL: L-am păzit, dar s-a luat și el după alții.
 PLUTONIERUL: Stai! Stai că îmi aduc aminte de nepotul tău! Căpos al dracului!
 BĂTRÎNUL: Îl știți? Nu mă puteți ajuta să-l văd? Eu...
 PLUTONIERUL: Să știți că s-a făcut cam bețiv! Al dracului de bețiv!
 BĂTRÎNUL: Bețiv? Asta nu se poate!
 PLUTONIERUL: Și are ciudățeni cînd bea! Îl apucă tremuricii! Al dracului ce-l mai apucă tremuricii! Dacă preferă băuturile tari... (Iese rîzînd, astfel că Bătrînul vorbește singur.)
 BĂTRÎNUL: Nu se poate! Știu bine că nu e bețiv!...

(Întră Comisarul regal, căpitanul Butot, mergînd spre cabinetul Colonelului. Femeile se retrag sfioase; Ziaristul îi taie calea.)

COMISARUL: Domnul colonel a venit?
 APRODUL: Să trăiți, a venit!
 ZIARISTUL: Nu vă supărați... Fiind primul ziarist sosit pentru acest proces,

vreau să-mi asigur prioritatea unui interviu de la dumneavoastră.

COMISARUL: Deci, domnul meu, ați și aflat că eu sint acela care am datoria să susțin acuzarea în acest proces... Ce pot însă să vă spun acum, înaintea primei ședințe de judecată? Aș zice, în termeni juridici, că cererea dumneavoastră e prematură.

ZIARISTUL: Doar cîteva cuvinte. Cum priviți rolul care vă revine?

COMISARUL: Rolul meu? (Pozînd.) Eu sint medicul chemat la căpătiul bolnavului. Și am constatat o infecție. O componentă a organismului social e infectată de comunism. Deci, devin chirurg, un chirurg care trebuie să taie fără șovăire, să elimine cangrena din corpul social, pentru a-l păstra sănătos.

ZIARISTUL: Dar, după cîte știu eu, medicii preferă să evite operațiile, vindecînd prin tratament chiar și infecțiile, mai ales cînd este vorba despre un organism tînăr. Arestații sint niște adolescenți.

COMISARUL: Simbolul justiției militare e sabia, domnul meu, iar echivalentul ei este bisturiul. Infecția neoperată progresează.

ZIARISTUL: Sint oare atît de periculoși acești copii?!

COMISARUL: Unii dintre copiii aceștia, cel care e capul lor, desfășoară propagandă comunistă eficientă încă de la 14 ani, domnul meu!... Acum însă, întrucît timpul presează, vă rog să mă iertați! Sper că veți relata corect despre proces!

(Căpitanul intră la Colonel. După ce se asigură că nu este auzit, Aprodul le vorbește femeilor.)

APRODUL: Io zic așa o vorbă, dar nu vă spui nimic, dar zic că io dacă aș fi ceva rudă, acum m-aș duce în stradă, că trebă să-i aducă la proces și îi puteți vedea...

(Ies toți și Aprodul rămîne singur. Se instalează ca paznic la ușa Colonelului; curînd ies Colonelul și Comisarul.)

COMISARUL: M-a și interpellat un ziarist. Deci, presa e prezentă.

COLONELUL: După acreditările pe care le am la dosar, vor fi reprezentate cam șapte-opt ziare centrale.

COMISARUL: Formidabil! Înseamnă că acest proces devine un eveniment de prim rang! (Din partea opusă intră Avocatul; cei trei se salută oarecum ceremonios.) Cu ce prilej pe la noi, domnule doctor?

AVOCATUL: Profesional.

COLONELUL : Profesional ? Dar nu v-am văzut niciodată apărînd în fața instanțelor militare ! Să nu-mi spuneți că tocmai în acest proces... Dar nu v-am văzut delegația la dosar !

AVOCATUL : Am doar o delegație de informare. Deocamdată. De altfel, procesul este în stare de amînare.

COMISARUL : Ce spuneți ? !... Cred că glumiți, domnule doctor !

AVOCATUL : Cum o să judecați ? ! Cînd lipsesc 17 dintre martorii apărării ?

COMISARUL : Lipsesc și cinci martori ai acuzării, iar eu voi renunța la ei.

AVOCATUL : Dar nu veți putea știrbi dreptul la apărare prin martori ! Am observat în dosar citații ale unor martori ai apărării care au fost restituite fără să fi fost înmînate acestora ! Nu e acesta un viciu de procedură, nu e motiv de amînare ?

COMISARUL : Cunoaștem noi tacticile apărării, de tergiversare a proceselor !

AVOCATUL : Care tactici ? Doar lipsesc și doi dintre arestați ! Sper că nu vreți să spuneți că treceți și peste asta.

COMISARUL : Vom cere pentru ei disjungerea. Sînt bolnavi, în spitalul militar.

AVOCATUL : Disjungere ? Cînd sînt acuzați că au participat la săvîrșirea acelorăși fapte ? ! Cînd sînt cuprinși în aceeași ordonanță de învinuire ? ! (Colonelului.) De această dată, cred că domnul comisar regal glumește.

COLONELUL : Nu vă adresați mie, știți bine că legea nu-mi permite să-mi exprim părerea înainte de începerea procesului.

AVOCATUL : Mă rog, nu vă cer să vă pronunțați acum, dar mai e ceva ! Arestații au acuzat practicile abuzive ale anchetatorilor și dosarul de anchetă nr. 60 nu-l găsește atașat. Înseamnă că ancheta e în curs.

COMISARUL : Să fim rezonabili, domnule doctor. Toți zic așa, că au dat declarații forțat. E consecința școlii pe care le-o fac în închisoare tovarășii lor !

AVOCATUL : Iar părerea dumneavoastră e consecința poziției pe care credeți că aveți datorită să o apărați, chiar împotriva legii. A fost o teroare grozavă, domnule comisar ! Am aici o scrisoare a deținuților, unde se vorbește despre nesfîrșite bătăi timp de patru luni de zile, despre rude bătute și amenințate, despre băiatul acela aflat în spitalul militar care a fost silit să bea o sticlă de iod, despre torturi medievale ! Cum o să treceți la judecarea cazului pînă nu se încheie ancheta referitoare la aceste abuzuri ? !

COMISARUL : Acel dosar nr. 60 nu există !

AVOCATUL : Nu se poate... Sînt consternat !

COLONELUL : Chiar nu există ?

COMISARUL : E la judecătoria de instrucție, dar nu are nici o semnificație. Niște reclamații cum fac ei...

AVOCATUL : Cum puteți vorbi astfel ? !

COMISARUL : Foarte bine ! Și dacă veți apăra în acest proces, voi aduce dosarul ca să vedeți că e aceeași placă : au fost bătăuți, torturați, muzica știută.

AVOCATUL : Deci, dosarul nr. 60 există, deși mai înainte spuneți că...

COMISARUL : Dacă vrem să existe, da.

AVOCATUL : Vă bateți joc de mine ?

COMISARUL : Se vede că dumneata nu ai apărut în fața instanțelor militare, unde e o procedură specială.

AVOCATUL : E o confuzie, domnule comisar regal ! Procedura specială nu înseamnă disprețuirea legii ! Înjosirea ei !

COLONELUL : Vă rog, vă rog...

COMISARUL : Iar eu vă atrag atenția că în Codul justiției militare este și articolul 116, care prevede pentru avocat obligația să se exprime „cu moderațiune și respect” !

COLONELUL : Vă rog, procesul încă nu a început ! Și poate domnul doctor nici nu va primi să apară în acest proces.

AVOCATUL : Vă mărturisesc că ezitam. fiindcă nu sînt specialist în asemenea gen de infracțiuni. Dar această discuție m-a decis să accept delegația.

COMISARUL : Atunci, grăbiți-vă, dezbaterele încep la ora nouă.

AVOCATUL : Și vă previn că la primul cuvînt voi invoca nulitatea ordonanței de trimitere în judecată, fiindcă în cuprinsul ei nu se precizează nici măcar dacă este vorba despre crime sau delict !

COMISARUL : Cum o să cereți așa ceva ? ! E uluitor ce spuneți ! Ordinul de dare în judecată a fost semnat de domnul general ! Procesul e pornit !

AVOCATUL : E pornit greșit ! Printr-o încadrare juridică generală și defectuoasă !

COMISARUL : Asta e nemaipomenit ! E o jignire... E...

(Colonelul îl potolește cu un gest de superior.)

COLONELUL : Vreți să aplicați o palmă pe obrazul domnului comisar regal, care a alcătuit ordonanța ? !

AVOCATUL : Vreau doar ca legea să fie respectată.

COMISARUL : N-o să vă permit să mă jigniți ! N-o să...

(Colonelul repetă gestul.)

COLONEIUL : Domnule comisar ! (Cu gest de salut.) Domnule doctor, procesul încă nu a început... Omagiile mele doamnei. I-am văzut un tablou superb... Liniștitor...

(Cei doi ies spre sala de judecată.)

APRODUL : Vă pot fi cu ceva de folos, domnule doctor ?

AVOCATUL (ieșind și el) : Nu... O fi venit grefierul ?

APRODUL : O vinit, de bună-samă că o vinit... Auziți ?
AVOCATUL : Aud...
APRODUL : Mai sint oameni în orașul ăsta... și is mulți...

(În timpul cortinei de întuneric se va auzi vacarmul unei mulțimi, dominat de strigăte ca „Libertate !”, „Curaj !”, „Stătem cu voi !”, apoi fluierale polițistilor. Dacă există posibilități regizorale, fondul sonor va fi dublat de proiecție reprezentând un șir de tineri în lanțuri, păziți de jandarmi, și mulțimea în manifestație.)

ACTUL al II-lea

La aprinderea luminii, în scenă se găsesc Mama, Femeia bătrină, Fata, Sora, Servitoarea, Bătrînul și Muncitorul.

MUNCITORUL : Nu trebuia să ieșiți în stradă.

SORA : Nici în stradă nu-i permis să-i vedem ?

MUNCITORUL : Asta mai lipsea ! Să vă aresteze cu ocazia manifestației de simpatie.

FEMEIA : Iartă-ne și dumneata.

MUNCITORUL : Nu-i vorba de iertare.

SERVITOAREA : Pe mine nu m-a recunoscut.

FEMEIA : Doamne, ce de urme de lovituri mai au !

SERVITOAREA (Mamei) : Fiul tău a vrut să-ți facă semn cu mîna. A uitat că avea lanțuri.

FATA : Ne-a zîmbit. Și Ion al nostru ne-a zîmbit.

SORA : Cine erau oamenii aceia mulți ? Și de unde au aflat ?

MUNCITORUL : Oamenii...

BĂTRÎNUL : Sinteți niște femei fără minte ! Agitațiile astea mai rău fac !

FEMEIA : Dar ce-am făcut, omule ? Numa' ne-am uitat la ei.

BĂTRÎNUL : O să vedeți voi ! Cel mai rău lucru este să ați stăpînire !

(Bătrînul depărtează de grupul femeilor.)

SERVITOAREA : Nu știu cum să vă spun, dar nu-mi iese din minte că nu m-a recunoscut.

MUNCITORUL : Poate nu v-a observat.

SERVITOAREA : Era al treilea. Și s-a uitat spre mine. Poate n-a vrut să mă recunoască...

BĂTRÎNUL (vorbește singur) : Oare mi-a slăbit așa de rău vederea ?

MAMA (Servitoarei) : Era atîția oameni pe trotuar și, cum te-a apucat plînsul, ți-ai ascuns fața în batistă. Sint sigură că nu te-a văzut.

SERVITOAREA : Nu știu cum să vă spun, dar sint tot mamă, chiar dacă... Și chiar dacă nu vrea să mă recunoască.

FEMEIA : Nu te mai frămînta.

SORA : Sint sigură că nu v-a văzut.

SERVITOAREA : Îi drept că nu-s decît o slujnică și pot face atît de puțin pentru el, dar...

(Bătrînul intervine, nervos.)

BĂTRÎNUL : Nici voi nu l-ați văzut ! ? Pe nepotul meu ! De el vă întreb !

MAMA : Nu, nu l-am văzut.

BĂTRÎNUL : Îl știți ? L-ați fi recunoscut ? !

FEMEIA : Cum să nu-l știm ?

FATA : Și eu îl cunosc.

BĂTRÎNUL : Credeam că nu l-am văzut fiindcă am ochii slăbiți.

MUNCITORUL : Nepotul dumitale nu era între arestați.

BĂTRÎNUL : Dumneata de unde știi ? ! Doar nu-l cunoști !

MUNCITORUL : Nu-l cunosc, dar ne-am interesat despre toți arestați.

BĂTRÎNUL : Și de ce nu-mi spui, dacă ai aflat ceva despre el ? !

MUNCITORUL : Nu știm încă mai nimic.

SORA : Nu a fost adus la Brașov.

BĂTRÎNUL : Da' tu de unde știi ?

SORA : Am venit tot drumul în urma convoiului lor.

BĂTRINUL : Minte de găină! Cum să nu fie adus, dacă are azi judecata? Poate pe cei mai puțin vinovați i-or fi adus altfel. Ce? Trăbuia să-i aducă pe toți pe jos, chinuți?
SORA : Poate... V-am spus doar că eu nu l-am văzut.

(*Bătrînul se retrage din nou spre colțul său.*)

FEMEIA (Mamei) : Copilul tău s-a luminat la față cînd te-a văzut în multime. Mi-am adus aminte de serbările de la școală, cînd lua premiul și te căuta cu ochii prin sală.

FATA : Mie îmi povestea despre căpitanii lui Mihai Viteazu care s-au ridicat din satul nostru.

MAMA : Ce-o fi oare acum în sufletul lui? Că în al meu...

SERVITOAREA : Doamne, oare cum aș putea să-l ajut pe al meu?

MUNCITORUL : Acum, voi, mamele, nu mai puteți face mai nimic, dar copilul merge prin viață cu sufletele voastre.

FEMEIA : Și cu necazurile noastre.

SERVITOAREA : Îmi vine să plîng cînd mă gîndesc că n-avem nici o putere să-i ajutăm. Mă-ș da și lumina ochilor... Doamne...

(*Bătrînul devine brusc arțăgos.*)

BĂTRINUL : Degeaba l-am sfătuit! Degeaba l-am rugat! S-a luat după copilul ei! (*Gest spre Mamă.*) Numai el e de vină! Fiul tău!

MUNCITORUL : De ce te legi de ea, omule?

BĂTRINUL : De ce să suferi toți pentru fiul ei?! Numai el ar trebui să fie pedepsit!

FEMEIA : Dă-i pace, omule, dacă nu pricepi!

BĂTRINUL : E bine ce-a făcut copilul ei? Premiant la școală, cel mai isteț și la una și la alta, și ce s-a ales din el? Un conspirator!

MUNCITORUL : Dumneata crezi că-i ușor lucru ce face el?

BĂTRINUL : Nu veдеți că puterea face ce vrea și nimeni nu-i poate sta împotrivă?

FATA : Nu vă supărați, dar mai sînt și oameni curajoși.

BĂTRINUL : Și tu vorbești?! Abia că ți-ai șters muci! Ce-a dobîndit, cu curajul lui?! S-a nenorocit și pe el și pe alții!

MUNCITORUL : Dumneata sau nu înțelegi, sau nu vrei să pricepi nimic!

BĂTRINUL : Ce pot să pricep, omule?! Că au dobîndit bătaie și lanțuri?!

MUNCITORUL : Ar trebui să pricepi că ei luptă să cîștige ceva pentru noi toți, nu pentru ei.

BĂTRINUL (Mamei) : Dacă aș fi io mator, aș striga că numai fiul tău e de vină! Și pentru nepotul meu o să angajez avocat separat. Așa să știi!

MAMA : Cum vrei dumneata...

SERVITOAREA : Domnule dragă, dar vezi bine că-s toți împreună.

BĂTRINUL : Io nu ți-s „dragă”. Așa să le spui la ăia cu care...

MUNCITORUL : Dar arțăgos mai ești, omule!

SORA : De ce o jignești pe dumneaei?

SERVITOAREA : Bine, bine, dar cum credeți că îi puteți separa, cînd is în același proces și legați în aceleași lanțuri? Ca și pe copilul meu.

BĂTRINUL : Apăi, dacă vrei să știi, nu-i de mirare că a ajuns acolo unde este, copilul tău! Cu o mamă care l-a lăsat...

SERVITOAREA : Nu-i adevărat că l-am părăsit! Nu-i adevărat!

BĂTRINUL : Știm noi! Copil făcut din flori și lepădat prin buruieni!

MAMA : Omule!

SORA : Dacă n-ai fi om bătrîn...

MUNCITORUL : Vorbești de parcă ai fi...

SERVITOAREA : Ce știi dumneata?

BĂTRINUL : Întrebați-o! Întrebați-o dacă știe cu cine a făcut copilul!

SERVITOAREA : Știu cine e tatăl lui! Știu bine!

FEMEIA : Lasă, dragă, că nu-ți cere nimeni socoteală.

MAMA : Liniștește-te!

SERVITOAREA : Mă credeți că nu a fost vina mea?

MAMA : Noi nu te judecăm.

SORA : Sigur că vă credem.

SERVITOAREA : Doamna și domnul lipseau de acasă. Domnișorul, băiatul lor, a făcut chef cu prietenii, s-a îmbătat și a tăbărit peste mine. Io m-am zbatut, am strigat și a venit din stradă un polițai care a făcut proces-verbal.

FEMEIA : Și?

SERVITOAREA : Lucrurile s-or încurcat. Tot pe mine m-or arestat, și pînă la urmă am dat o declarație că nu s-a întîmplat nimic.

MAMA : Și tatăl copilului?

SORA : Domnișorul acela, cum îi spui dumneata.

SERVITOAREA : Nu l-am mai văzut.

MAMA : Și acum crezi că poți merge la el să-i ceri ajutor?

SERVITOAREA : Mă gîndeam și io... Au trecut ani.

MUNCITORUL : Îți va spune că nu te cunoaște. Cam așa se întîmplă.

SORA : De ce să te umilești la un astfel de om?

(*Fata are un acces de tuse.*)

MUNCITORUL : Fată dragă... Procesul o fi lung și greu. Nu crezi că...

SORA : Ți-e rău ?
MAMA : Poate ar fi mai bine să mergi acasă.
FEMEIA : Așa-i zic și io, dar nu vrea ; zice că să ne vadă Ion la proces și să-i dăm curaj.
FATA : A trecut...
MUNCITORUL : Tovarășă... Niculina parcă te cheamă. Creď că mai întâi dumneata ar trebui să mergi acasă. Am văzut că unul de la poliție ți-a luat urma, și nu-mi place...
MAMA : Dacă-i așa, dumnealui are dreptate.

(Bătrînul intervine din nou, furios.)

BĂTRÎNUL : Degeaba așteptăm ! Nici avocatul ăsta nu ne ia procesul ! Ne-a spus să-l așteptăm aici, să nu-l mai batem la cap acasă !
MAMA : Oare nici el... ?
FEMEIA : Apă, dacă nici el nu primește, pe la ce porți să mai batem ?
SORA *(Muncitorului)* : Dumneata ce spui ?
MUNCITORUL : Îl știu om dintr-o bucată. Îi drept că nu ne-a asigurat, dar eu cred că va veni.
BĂTRÎNUL : Nici el nu-i mai breaz ca ăilalt ! Nu vedeți că nimeni nu vrea să-și strice situația într-un proces ca ăsta ? ! Dacă voi vreți să-l mai așteptați bine, că io...

(Dă să plece, dar tocmai intră Avocatul.)

AVOCATUL : Sint avocatul Ștefan Bobancu, doctor în drept. Iertați-mă că am întârziat. Am auzit că vreți să mă angajați ca apărător al unor rude.
MAMA : Da.
FEMEIA : Chiar primiți ?
BĂTRÎNUL : Eu vă rog să-l apărați pe nepotul meu.
AVOCATUL : Cunosc unele date despre proces și despre felul cum au fost tratați arestații în anchetă, și, totodată, nu vă ascund că va fi un proces greu — adică sint puține șanse.
MUNCITORUL : Domnule doctor ! Vă rog să primiți această scrisoare și să o citiți.
AVOCATUL *(luînd scrisoarea)* : Cine ești dumneata ?
MUNCITORUL : Vă supărați dacă nu vă spun numele ? Veți înțelege...
AVOCATUL : Am observat, din manifestațiile de pe străzi, că arestații sint sprijiniți. *(Se adresează rudelor, citind în continuare scrisoarea.)* Deci, dumneavoastră ce rude aveți ?
BĂTRÎNUL : Eu am un nepot. Aici am scris toate datele despre el.
AVOCATUL : Bine... Dumneata ?
FEMEIA : Pe copilul meu, pe Ion... *(Îi dă o hîrtie.)*

SERVITOAREA : Și eu, tot copilul...
MAMA : Și eu, copilul. *(Îi întinde și ea un bilet cu numele.)* Am scris toate datele. Pînă am ajuns la dumneavoastră, trei domni avocați ne-au respins.
AVOCATUL : Vă cred. Și bănuiesc ce-o să-mi facă și mie, dacă primesc să apăr în acest proces. În fine...
BĂTRÎNUL : Io vă rog să-l apărați pe nepotul meu separat.
AVOCATUL : Nu e implicat tot în acest proces ?
MUNCITORUL : Ba da.
AVOCATUL : Mi-ar trebui niște bani să-mi scot delegația. Aveți ?

(Femeile și Servitoarea pun banii la un loc, Bătrînul îi oferă separat.)

MAMA : Sint destui ?
AVOCATUL : Da, e bine. Ajung.
BĂTRÎNUL : Pentru nepotul meu, separat.
AVOCATUL : Dacă vrei delegație separată pentru el, mai trebuie o sută de lei. Ai ?
BĂTRÎNUL : Am. *(Îi întinde ultimii bani.)*
AVOCATUL *(Mamei)* : După cum am înțeles din dosar, copilul dumitale este principalul acuzat. *(Compară bilețelul primit de la Mamă, cu ceea ce avea el notat.)* Are antecedente penale, adică arestări de la 14 ani, iar la 15 ani este membru în Comitetul Național Antifascist... Iar arestări, la Craiova, apoi domiciliu forțat... În comună.
MAMA : Trebuia să se prezinte în fiecare zi la șeful de post.
SORA : Ca să-l batjocorească. Dar a fugit.
AVOCATUL : Și acum, secretar al organizației comuniste de tineret. Asta le cam zgîrie urechile domnilor judecători. Voi avea luptă grea pentru el.
BĂTRÎNUL : Domnule doctor... Dacă vreți să-l apărați și pe copilul ei, cum credeți, dar să nu-l amestecați cu nepotul meu.
AVOCATUL : Pentru nepotul dumitale voi avea pledoarie separată, dar asta nu înseamnă că...
BĂTRÎNUL : Așa ! Separat ! Că toată vina pentru coruperea tinerilor, pentru toate, o are fiul ei !
AVOCATUL : Stai puțin ! Dumneata vrei să arunc toată vina pe unul singur, ca să ușurez situația nepotului dumitale ?
BĂTRÎNUL : Așa-i drept !

(Avocatul îi restituie banii.)

AVOCATUL : Poftim ! Dacă așa crezi, atunci pentru nepotul dumitale să-ți angajezi alt avocat.
BĂTRÎNUL : Alt avocat ? Parcă pot găsi pe altcineva ?

AVOCATUL : Eu nu-l pot apăra pe nepotul dumitale așa cum vrei dumneata.
BĂTRINUL : Ce avocat să mai caut ?
Că toți m-au respins...

AVOCATUL : Atunci să-ți fie clar că eu îi voi apăra pe toți, cinstiți, nu rușinos, cum vrei dumneata.

SERVITOAREA : Domnule avocat, nu știu cum să vă spun... Sintem niște mame nenorocite. Copiiiăștia sînt pentru noi... Nu, nu știu cum să vă spun.

AVOCATUL : Nu pot să vă promit mai mult decît că voi face tot ce pot... Dar, ia stai ! Nu ne-am mai cunoscut noi, demult ?... Or fi vreo 15—17 ani de atunci ?

SERVITOAREA : Chiar mai mulți.

AVOCATUL : Fiul clientului meu te-a...

SERVITOAREA : M-a violat. Am învățat cum se spune la mișelia asta. Cînd m-au arestat, dumneavoastră ați venit la mine, la închisoare, iar eu v-am întrebat ce să fac...

AVOCATUL : Îmi amintesc. Te-am sfătuit să declari că nu s-a întîmplat nimic și că polițaiul a văzut greșit ce-a văzut. Adică, să minți.

SERVITOAREA : Da, așa m-ați sfătuit.

AVOCATUL : M-ai disprețuit pentru sfatul acela ?

SERVITOAREA : Nu-mi mai aduc aminte.

AVOCATUL : Clienții mei depuseseră reclamație împotriva ta pentru furtul unor bijuterii. Te și arestaseră. Nu ?

SERVITOAREA : Și m-au bătut ca să spun unde am ascuns bijuteriile acelea pe care nici nu le văzusem.

AVOCATUL : Știam că nu erai vinovată. Dar ei nu acceptau să-și retragă reclamația decît dacă le salvai fiul din procesul de viol. Asta era jocul.

SERVITOAREA : Am priceput.

AVOCATUL : Copilul... Copilul arestat acum nu cumva o fi... ?

SERVITOAREA : E numai al meu. Nu are tată !

FEMEIA : Multe se mai întîmplă pe lumea asta !

SORA : Necazu-i că se întîmplă prea multe de felul ăsta.

AVOCATUL : În fine...

(În timp ce Avocatul își așază hîrțile în servietă, intră Plutonierul, pe care Muncitorul îl evită, retrăgîndu-se discret, iar femeile se grupează ca un stol la apariția uliului.)

PLUTONIERUL : Să trăiți, domnule doctor ! (Femeilor.) Și voi, tot pe la uși, tot pe la uși ?

AVOCATUL : Ce doriți ?

PLUTONIERUL : Femeia asta bătrînă și fata ei sînt martore. Noi le-am propus, acuzarea.

AVOCATUL : Și ce-i cu asta ?

PLUTONIERUL : Ce să fie ? Nimic ! Doar au dat declarații scrise în faza de anchetă. Sînt depuse la dosar.

AVOCATUL : Și-ai venit să le amintești asta ?

PLUTONIERUL : Nu, nu. Cu permisiunea dumneavoastră, am vrut să le întreb doar dacă știu unde se întorc după proces.

FEMEIA : Unde să ne întoarcem, păcatele noastre ?

PLUTONIERUL : Așa-i că vă întoarceți în satul meu ?

AVOCATUL : Ameninți martorele în fața mea ? !

PLUTONIERUL : Io ? Numai le-am adus aminte că...

AVOCATUL : Și satul acela nu-i proprietatea dumitale, chiar dacă ești acolo șef de post.

PLUTONIERUL : Vorbeam și io așa, de-o glumă, că ele știu bine unde se întorc, nu ?... Permiteți să vă raportez ?

AVOCATUL : Mie ?

PLUTONIERUL : Da ! Numai dumneavoastră !

AVOCATUL : Dă-i drumul, că n-am secrete față de nimeni.

PLUTONIERUL : Nu se poate. Ele sînt parte în proces. Au acolo copii.

(La un semn al Avocatului, femeile și Bătrînul se retrag.)

AVOCATUL : Bine, bine, acum poți vorbi...

PLUTONIERUL : Noi zicem că e bine să nu vă întînați numele în procesul ăsta... Înțelegeți.

AVOCATUL : Care „noi” ? Îmi vorbești în numele dumitale, sau al altora ?

PLUTONIERUL : Adică vreți să știți cine m-o trimis ? (Arată cu mîna în sus.) Să zicem că or fi uitat să-și spună numele.

AVOCATUL : Asta e tot ?

PLUTONIERUL : Ce-aveți dumneavoastră să vă incurcați cu procesul ăsta ? Doar aveți clientelă cîtă vreți. Și aici nici măcar nu vă plătesc pe cît meritați. Dacă dumneavoastră primiți, prind curaj și alți avocați.

AVOCATUL : Ce spui ?

PLUTONIERUL : Și-apăi, pentruăștia sentințele e ca și date. Ori cu apărare, ori fără.

AVOCATUL : Adică „Una salus victis, nullam sperare salutem” ? !

PLUTONIERUL : Io vă raportez respectuos și dumneavoastră vă bateți joc de mine ? !

AVOCATUL : Vergilius, plutoniere, *Aeneida*, Cartea a doua.

PLUTONIERUL Nu știu cine-i. Io n-am cunoștințe, mai ales din străinătate, că nu-i sănătos. Nu pricepe limba asta franțuzească, dar vă sfătuiesc...

AVOCATUL Termină! Adică nu mai există nici o speranță pentru acuzații ăștia?! În anchetă i-ați torturat! Martorii și rudele le-ați bătut și le-ați in-

timidat! Nici în proces să nu fie apărați?! Spune-le celor care te-au trimis că ne vom lupta! Ai înțeles?!

(În timp ce Avocatul iese precipitat, Plutonierul, în mod automat, îl salută în poziție de drept.)

PLUTONIERUL Am înțeles, să trăiți!

ACTUL al III-lea

Ziaristul așteaptă, plimbându-se nerăbdător, iar Aprodul îl urmărește, reușind pînă la urmă să i se adreseze.

APRODUL Ați văzut... Ați văzut, de bună-samă, cum se mișcă un lup în cușcă...

ZIARISTUL A...? Vrei să spui că mă mișc ca un lup prizonier într-o cușcă? Ai dreptate. Poate sint și eu un fel de prizonier.

APRODUL Nu s-ar zice.

ZIARISTUL Un prizonier al neputinței, așa sint.

APRODUL Bag sama că ești și dumneata dintre ăia care se strofoacă să facă lucruri mari... Crezi că poți face mare scofală pe-aici?

ZIARISTUL Vreau să scriu adevărul despre tinerii ăștia care înfruntă pedepsele pentru idealul lor. Dumneata ce părere ai?

APRODUL N-am.

ZIARISTUL Cum, n-ai?

APRODUL Așa, bine... *(Îi arată palma mîinii.)* Vezi dumneata? Aici am avut anii care s-au dus fără rost. I-am cheltuit ca pe niște bani fără valoare. *(Îi arată cealaltă mîină, pumn.)* În pumnul ăsta țin anii, mulți ori puțini, ce-i mai am de trăit. Crezi că mai pot face ceva cu ei? Cînd mai dau cîte unuia aflat în lanțuri cîte un pahar cu apă, ori îi strecor cîte-o țigară, mă cred om mare, dar tot un fricos sîs.

ZIARISTUL Mare blăstămăție e și frica asta, care îi ține pe oameni plecați și departe unii de alții!

APRODUL D-apăi ce i-ar putea uni?

ZIARISTUL Pe tinerii care-s judecați ce i-a unit? De unde au găsit tîria?

APRODUL Io zic să vorbim de vreme; de plouă ori nu, că aici și păreții au urechi.

ZIARISTUL Tot sfînta frică! Cu frica 'asta' în oase, trăim și murim ca niște rîme.

APRODUL Io zic că azi bistoș nu plouă.

ZIARISTUL Îți spun eu precis că azi se lasă cu furtună mare.

(Întră Comisarul regal.)

APRODUL Să trăiți, domnule comisar regal!

ZIARISTUL Bună dimineața! *(Cum Comisarul regal îi răspunde numai Aprodului, ducînd un deget la chipiu, Ziaristul insistă.)* Bună dimineața.

COMISARUL Continuați să mă agasați și pe sală?

ZIARISTUL Mi-am îngăduit să vă salut. E de datoria mea, nu?

COMISARUL Dumneata nu mai ai ce căuta aici ca acreditat de presă la acest proces.

ZIARISTUL Credeți?

COMISARUL Profiți de îngăduința mea! Trebuia să fi cerut eliminarea duminăle din sala de dezbateri!

ZIARISTUL V-ați mulțumit însă să mă admonestați în plină sedință de judecată. Pentru ce, domnule comisar regal?

COMISARUL Uite ce-i, domnule ziarist: îți închipui că ai dreptul să-mi ceri socoteală?!

ZIARISTUL A, nu, nu! Asta nu! Dar să-mi spun părerea în scris am dreptul. E consacrat în Constituție!

COMISARUL Dar nu să mă jignești! Cum ți-ai permis să afirmi că am respins incidentele apărării „în mod samavolnic“?!

ZIARISTUL Am scris asta în temeiul unei sinceri convingeri.

COMISARUL Fals! Fals! Ar trebui să se interzică tuturor ziarelor să se lanseze în comentarii semnate de neavizați.

(Ziaristul schimbă tonul, imitându-l pe al Comisarului.)

ZIARISTUL : Să se interzică și avocaților să vorbească, fiindcă și pe ei i-ați admonestat în ședință ; să se interzică și acuzaților să deschidă gura, mai ales atunci când jandarmii apar în ipostaza de martori „nepărtinitori”, că și pe arestați i-ați amenințat !

COMISARUL : Răstălmăcești ! Răstălmăcești cu rea-credință și obrăznicie ! Nu am făcut altceva decât să-i aduc la ordine, conform legii.

ZIARISTUL : Și astfel, cu surdine, ba chiar cu călușul la gură, nu mai tulbură nimeni procesul. Nu se mai aude decât vocea fermă a acuzației.

(Comisarul devine brusc calm, rostind sec.)

COMISARUL : Păcat că nu ți-ai permis asemenea ironii în public sau în ziarul dumitale.

ZIARISTUL : Nu înțeleg.

COMISARUL : Acum puteam să te arestez pentru ultraj.

ZIARISTUL : Sinteți foarte amabil.

COMISARUL : Plăcerea ar fi fost de partea mea.

ZIARISTUL : Nu mă indoiesc.

(În timpul ultimelor replici, Comisarul regal s-a depărtat de Ziarist, pentru a intra în sala de judecată.)

APRODUL : Io când eram copil tare îmi mai plăcea să mă duc la circ... Dar știți ce nu-mi plăcea ? Că era unul care își băga capul în gura leului. Și ziceam...

ZIARISTUL : Să știi că mie îmi plăcea figura aceea cu băgatul capului în gura leului ; așa, ca un antrenament de curaj.

(Intră Colonelul, destins, zîmbind.)

APRODUL : Să trăiți, domnule colonel !

ZIARISTUL : Bună dimineața.

COLONELUL : Bună dimineața, domnule ziarist. Așa de matinal ?

(Ziaristul e oarecum surprins de amabilitatea Colonelului.)

ZIARISTUL : Domnule colonel, eu...

COLONELUL : Știu, știu, dar nu trebuie să-mi dați explicații. Domnul comisar s-a simțit jignit, eu mi-am făcut datoria solicitându-vă relații obiective, și cu asta incidentul s-a închis. Cred că este și vina mea. Trebuia să-mi fac timp să discut cu dumneavoastră și cu ceilalți acreditați de presă. Poate

asa ați fi înțeles că justiția militară este chemată să-și facă datoria cu ser-veritatea care o caracterizează.

ZIARISTUL : Iertați-mi sinceritatea, dar în acest proces, în fond, este vorba despre convingerile politice ale unor tineri. Nu vi se pare că apelul la se-veritatea justiției militare e un semn de slăbiciune ?

COLONELUL : Mărturisesc că nu vă în-țeleg.

ZIARISTUL : Un stat puternic, o socie-tate întemeiată pe consensul cetățeni-lor ei nu ridică orice concepție discor-dantă la rangul de pericol de stat.

COLONELUL : Sper, subliniez, sper că sinteți doar un naiv. Puterea nu poate da semne de slăbiciune.

ZIARISTUL : Mi se pare, am citit undeva, că forța ca mijloc de guvernare e spe-cificul statelor totalitare.

COLONELUL : Domnul meu, un stat pu-ternic nu poate fi decât autoritar. Pre-tenția la democrație nu este altceva decât steagul celor care vor să sub-mineze ordinea publică. Chiar credeți că în practică există undeva demo-crație cu adevărat ? Vă asigur că nu este vorba decât de fațade, de măști ale puterii, față de care prefer statele care își proclamă cu sinceritate supre-mația absolută.

ZIARISTUL : Deci — ca să pot reține —, cei care luptă pentru drepturi demo-cratice subminează ordinea publică și pe deasupra sînt și naivi.

COLONELUL : Democrația nu-i decât o simplă utopie. Privește în jur și vei vedea că oamenii nu sînt și nu pot fi egali. Dumnezeu, sau, cum preferi, des-tinul, a făcut imposibilă speranța ega-litară diversificînd oamenii ; folosind calapoade diferite.

ZIARISTUL : Cu referire la proces...

(Intră avocatul Bobancu, îngîndurat și încruntat.)

AVOCATUL : Bună dimineața.

ZIARISTUL : Bună dimineața.

COLONELUL : Bună dimineața. Și dum-neavoastră sinteți surprinzător de ma-tinal astăzi.

AVOCATUL : Nu mai puțin dumnea-voastră.

COLONELUL : Un ultim studiu al dosa-rului înainte de marea înfruntare de astăzi ? Îmi permit să vă amintesc că domnul comisar regal a considerat ul-timele dumneavoastră proteste de ieri mult prea violente, chiar le-a califi-cat drept admonestări la adresa lui.

AVOCATUL : Am avut prilejul să-i aflui părerea în plină ședință.

COLONELUL : Sincer să flu, mă sur-prinde zelul pe care îl depuneți în acest proces.

AVOCATUL : Și eu sînt surprins, chiar consternat de mulțimea — cum să le numesc? — abaterilor de la lege care se săvîrșesc în acest proces.

COLONELUL : Nu mai puține decît și-cancele pe care ni le face apărarea!

AVOCATUL : Dacă numiți și-cancele apelurile la respectarea drepturilor legitime procesuale, nici eu nu mă sfîesc să numesc procedeele instanței abuzuri!

COLONELUL : Ca de pildă?

AVOCATUL : Parchetul și instanța nu au binevoit nici pînă astăzi să-mi răspundă la întrebarea referitoare la calificarea juridică a faptelor, fiindcă referirea la articolele care incriminează războiul civil, și alte asemenea aberații, e clar că reprezintă o glumă sinistrală!

COLONELUL (*adresîndu-se Ziaristului*) : Acuzator precum Tacitus, dar în fond liric și romantic precum Vergilius, autorul preferat al dînsului.

AVOCATUL : Și-apoi, cum este posibil să fie interzis a se pune întrebări maritorilor acuzării? Nu este de ajuns că acei jandarmi care au făcut ancheta au fost aduși în proces ca să-și confirme, în haine de martori, propriile abuzuri, dar sîntem opriți și să le punem întrebări! Unde scrie asta în procedura penală?!

COLONELUL : Observi? (*Se adresează din nou Ziaristului, ceea ce îl va înfuria pe Avocat.*) Atac finalizat prin interogație precisă, în cel mai bun stil al retoricii latine.

AVOCATUL : Eschiva dumneavoastră de a răspunde este la fel de clasică, dar nu știu dacă vă onorează.

COLONELUL : Domnule doctor! Dumneavoastră căutați să mă jigniți, și încă față de un martor?

AVOCATUL : Caut doar să opresc abuzurile săvîrșite în acest caz, măcar în fața consiliului de judecată. „Errare humanum est, perseverare — diabolicum“!

COLONELUL (*tot Ziaristului*) : Observi? Își învelește atacurile în citate latinești, ca și cum o însușire insultătoare ar fi mai ascunsă în limba lui Caesar.

AVOCATUL : Observ și eu că toate argumentele mele se izbesc de stîncă cinismului dumneavoastră!

COLONELUL : Vă atrag atenția că... (*schimbare de ton*) eu vă respect pentru cultura dumneavoastră juridică atît de vastă...

AVOCATUL : Dați-mi și mie prilejul, prin felul în care veți conduce procesul, măcar în această ultimă parte, să spun și eu același lucru despre dumneavoastră.

COLONELUL : Deci, domnul meu, trebuie să înțeleg că deocamdată nu mă bucur

de respectul dumneavoastră. (*Avocatul nu-i răspunde, dar tăcerea lui e elocventă.*) ...Mi-e imposibil să-mi explic cum de-ați ajuns ca în acest proces să vă identificați cu interesele răzvrătiților, insolenților și încăpățînațilorăștia...

AVOCATUL : Dar sînt...

COLONELUL : O clipă! Ieri ați mers atît de departe cu identificarea față de interesele tînărului aceluia care e sufletul lor încît v-ați înscris în fals față de un proves-verbal încheiat de jandarmi.

AVOCATUL : Iar dumneavoastră, în mod abuziv, da, subliniez, abuziv, nu ați dat curs acelei cereri!

COLONELUL : Cum era să vă aprob un joc atît de riscant? Contaminat de temeritatea aceluia tînăr, ați uitat că, dacă acel proces-verbal se dovedea autentic, urma și împotriva dumneavoastră un proces de calomnie, și...

AVOCATUL : Știu! Știu ce am riscat! Și tocmai pentru faptul că mi-am pus în joc cariera și poate libertatea, dumneavoastră erați dator să respectați...

COLONELUL : Ce? Pornirea dumneavoastră patetică, atît de periculoasă?

ZIARISTUL : Nu vă supărați că intervin, dar și mie mi s-a părut că acel proces-verbal era falsificat.

COLONELUL : Tot naiv! Dar falsul trebuia stabilit pe calea unei anchete, pe care tot noi o făceam, și nu se știe ce ar fi stabilit, nu?

AVOCATUL (*de la tonul tăios, a ajuns la o tristețe sinceră*) : Dacă-i așa, domnule colonel, înseamnă că justiția a devenit o simplă anexă oarbă a poliției și jandarmeriei.

COLONELUL : O să vă pară cinic ce vă spun, dar în prima linie a luptei pentru apărarea ordinii se află poliștii și jandarmii, iar noi sîntem datori să-i apărăm.

AVOCATUL : Chiar acoperindu-le brutalitățile și confirmîndu-le falsurile?

COLONELUL : Chiar!

AVOCATUL : Mă uimiți și mă dezamăgiți!

COLONELUL : Aflați că și dumneavoastră mă dezamăgiți prin pasiunea pe care o depuneți în acest proces.

AVOCATUL : Vă dezamăgesc prin faptul că lupt pentru speranța acestor tineri de a avea parte de o judecată legală, după schingiuirile la care au fost supuși de către jandarmi?

COLONELUL : Să păstrăm măsura, domnule doctor! Nu l-ați văzut pe tînărul acela care desfășoară activitate comunistă eficientă de la vîrsta de 14 ani, că ne-a sfidat încă de la primul interogatoriu?

AVOCATUL : Prin faptul că și-a expus convingerile ?

COLONELUL : Făcînd propagandă pentru Frontul Popular și pentru Blocul Democratic ! Făcînd propagandă comunistă pînă și în sala de judecată ! Și n-ai văzut ce prestigiu și-a dobîndit față de ceilalți ? !

AVOCATUL : Este firesc ca...

COLONELUL : Sper că n-ai ajuns și dumneavoastră să-l admirați ! Ar fi culmea ! Atitudinile ale lui cer severitate exemplară !

AVOCATUL : Domnule colonel ! Într-o zi, fiecare vom da seamă de faptele noastre !

COLONELUL : Față de cine, domnule doctor ?

AVOCATUL : Cel puțin față de conștiința noastră.

COLONELUL : Conștiința mea se numește simțul datoriei față de stat.

AVOCATUL : În conștiința mea are loc și datoria față de dreptate, adevăr și omenie.

COLONELUL (*Ziaristului*) : Regret că ai asistat la această confruntare pe care eu o doream colegială. (*Avocatului*.) Mă retrag să mă pregătesc pentru lupta la care mă veți obliga și astăzi... Nu înainte de a vă asigura de respectul ce vi-l port.

AVOCATUL (*sincer*) : Regret, regret că nu pot spune același lucru.

COLONELUL (*afectat, enervat*) : Prefer să nu vă răspund. (*Se retrage în cabinetul său.*)

APRODUL : Domnule doctor ! Nu vreți un pahar cu apă ?

AVOCATUL : Ce spui ?

APRODUL : Ori să fug să vă aduc țigări... Ori...

AVOCATUL : Mulțumesc, dar nu-mi trebuie nimic.

ZIARISTUL : E abil și inteligent. E un fanatic al concepțiilor lui și nu o să vă ierte că îi stați în cale.

AVOCATUL : Știu... (*Întră în sala de ședință, urmat de Ziarist.*)

(*Venind dinspre stradă se apropie de ușa de intrare în sala de judecată Mama, Sora, Servitoarea, Bătrînul și Muncitorul. Ulterior, în timpul desfășurării acțiunii, alături de Muncitor vor mai veni tovarăși de-ai săi.*)

APRODUL : Nu ! Nu se poate intra !

SERVITOAREA : Cum să nu se poată intra ? Doar începe judecarea procesului.

APRODUL : O fi începînd, de bună-samă, dar am ordin expres.

MAMA : Nu-i voie să intrăm ?

SORA : Dar nu mai e un proces public ?

APRODUL : Îi public, de bună-samă.

SORA : Atunci, dacă e public, cum nu e voie să intrăm ?

APRODUL : Numai cine are citații. Femeia aia bătrînă și cu fata ei or intrat, că aveau citații. Dacă nu aveți titlul de invitație, ori citații...

SERVITOAREA : Dar sintem rude ! Mamă ! Și avem dreptul...

APRODUL : Oți avea dreptul, dar nu se poate intra !

SORA : Lăsați-le măcar pe dîsele, ca mamă.

APRODUL (*sincer*) : Doar v-am mai spus că io nu-s decît un riglu la cite-o ușă. Parcă-i după mine ?

MUNCITORUL : Deci, iar avem proces cu ușile închise !

APRODUL : Io zic s-o lași mai moale, că te aude careva comisar și mînteni îți trage un proces-verbal de agitație la ușa consiliului de judecată, și te alduiești cu vreun an de pușcărie !

SERVITOAREA : Dar aici, măcar aici, fi voie să stăm ?

APRODUL : Aici ? N-am ordin, dar dacă-i sală de așteptare, cred că se poate aștepta.

BĂTRÎNUL : Ei, or fi știind ei de ce nu permit intrarea în sala de judecată. Are și stăpînirea socotelile ei.

MUNCITORUL : Bineînțeles, domnule, stăpînirea pe toate le socotește și le aranjează cum se poate mai bine.

BĂTRÎNUL : Ce vrei să spui dumneata ?

MUNCITORUL : Ce-am spus.

BĂTRÎNUL : Oare de ce nu l-au adus nici astăzi pe nepotul meu la judecată ?

SERVITOAREA : De unde să știm noi ?

BĂTRÎNUL (*Muncitorului*) : Dumneata, care le știi pe toate, n-ai aflat nimic ?

MUNCITORUL : Nu.

BĂTRÎNUL : Dacă l-au separat de ăilalți, înseamnă că or văzut că nu-i la fel de vinovat și o să aibă un proces mai blînd...

SERVITOAREA : Mi-o făcut semn ! De data asta m-a recunoscut. Ai văzut cum mi-o zîmbit ? !

MAMA : Ți-am spus că te va recunoaște...

(*Bătrînul încearcă să lege discuția cu Muncitorul.*)

BĂTRÎNUL : Lor ce le pasă ? Și-au văzut copiii ! Dar eu, care nu știu nimic ? (*Muncitorul nu-i răspunde, dar îl privește sever.*) N-ai aflat nimic despre el ?

MUNCITORUL : Nu ! Despre nepot nimic, dar am aflat ceva despre dumneata.

BĂTRÎNUL : Ce-ai aflat, domnule, ce-ai aflat ? ! Te învîrți pe aici, faci pe misteriosul care toate le cunoaște... Dracu' știe ce hram porți !

MUNCITORUL : Ți-am spus că am aflat ceva despre dumneata, și înțelegi bine la ce mă refer.

BĂTRINUL : Adică, ce ? Io te rog să afli ceva despre nepotul meu, și când colo, mă spionezi pe mine ?

MUNCITORUL : Nu te spionez, dar regret că te-am cunoscut. Ți spun în față că regret că am cunoscut un om ca dumneata !

APRODUL : Liniște ! *(Întredecă ușa sălii de judecată, de unde se aud replici tăioase și rumoare.)* Se încon- trează al dracului ! Liniște !

SORA : Ce martor ascultă ?

APRODUL : Pe fată ; pe fata aia bolnavă. MAMA : Azi-dimineață abia că se mai ținea pe picioare.

SERVITOAREA : Ținea cu orice preț să își facă mărturia.

SORA : Va spune ! Știu sigur că va spune !

MUNCITORUL : Mai găsește în ea atita putere ?

SORA : Știu !... Știu că va spune ade- vărul !

APRODUL : Vorbește, vorbește, și dom- nul doctor nu-i lasă să o întrerupă !... Ioi ! Ioi ! Au sărit în picioare și dom- nul comisar, și domnul doctor... *(In- chide brusc ușa și se lipește cu spa- tele de ea.)* Dacă ne prinde, îi bai mare — îi bai cu procesul ăsta...

BĂTRINUL : Stau aici ca prostu' și nici măcar nu știu dacă pe nepotu' meu îl judecă în lipsă, ori îi fac proces sepa- rat, că-i mai puțin vinovat...

SERVITOAREA : Dacă îi dă drumul bă- iatului meu, îl rog pe domnul Suciu — că la el slujesc acum — să-mi dea voie să-l aduc acasă măcar pentru ci- teva zile...

SORA : M-aș bucura să vă elibereze fiul.

SERVITOAREA : Și eu, pe fratele dumi- tale.

SORA : Cu el e mai greu. Încă de la in- terogator, judecătorii au zis că face propagandă comunistă în proces ; și-apoi, cu înscrierea aceea în fals, au zis că vrea să devină acuzator din acuzat... El înțelege să se lupte și aici.

MUNCITORUL : A aflat tot orașul despre el, chiar dacă aici țin ușile închise.

(Servitoarea se adresează Mamei, care așteaptă, privind ca impietrită ușa sălii de judecată.)

SERVITOAREA : Nu știu ce-i cu mine... Cind mi-e frig, cind mă înăbuș, de parcă nu mai am aer... Mă uit la dum- neata și mă întreb : de unde ai atita tărie ?

MAMA : Tărie ? Numai eu știu ce-i în inima mea... Dar dumneata știi bine cum singurează inima de mamă.

SERVITOAREA : Știu, știu, dar dacă te privesc pe dumneata, parcă îmi re- vin puterile.

APRODUL : Dați-vă mai deoparte, că vine careva !

(Iese Ziaristul, agitat. Cind va vrea să-și aprindă o țigară, Aprodul i-o va confisca cu „Nu-i voie, domnule !”. Se îndreaptă spre Mamă, dar îi va răspunde Bătrînul.)

ZIARISTUL : V-am spus că editez un ziar, nu ?

BĂTRINUL : Ne-ai spus ! Parcă de ziare ne arde nouă acumă ? !

ZIARISTUL : O să scriu despre fiul dumitale ! Cu fiecare întrebare pe care o pune martorilor, clatină acu- zarea !

SORA : Știam că se va lupta și în proces. ZIARISTUL : Și colegul Eugen, de la „Cuvîntul liber”, îi face portretul. Are o frază splendidă : „Are abia 18 ani, dar a văzut și a pățit ca pentru 90 !” O personalitate coplesitoare, la vîrsta cind alții abia se desprind din visurile copilăriei.

SERVITOAREA : Pentru dumneaei, tot copil a rămas, și tot îi tremură inima de grija lui.

MAMA : Venind aici, am înțeles că nu mai pot să-l ocrotesc... Nu-l mai pot ajuta cu nimic.

SORA : Nu vorbi așa, mamă. El știe că ești aici, cu sufletul alături de el, și asta îi dă tărie.

MUNCITORUL : Să scrieți adevărul, că merită să-l afle întreaga țară, chiar dacă se înfurie Comisarul regal.

ZIARISTUL *(Mamei)* : Măicuță, sala asta de judecată e cenușie, e întunecoasă ; dar, de cîte ori vorbește fiul dumi- tale, se luminează de la flacăra gîn- dului său. Chiar așa voi scrie !

(Ies Femeia bătrînă și Fata, ultima, evident istovită.)

APRODUL : Haideți, ședeți o țiră aici, că fata asta abia se mai ține pe pi- cioare.

FEMEIA : Doamne, Doamne, oare ce-o fi acumă de noi ?

MAMA : Fată dragă, dar tremuri toată !

ZIARISTUL : Vreau să vă întreb ceva... A fost emoționant !

FEMEIA : Lasă-ne, domnule dragă, la- să-ne-n păcatele noastre.

ZIARISTUL : Măicuță, spune-mi...

FEMEIA : Mai bine spune-mi dumneata ce-o să pățim, că uite, a spus că fiul ei *(gest spre Mamă)* a învățat-o de lupta pentru Frontul Popular, și că a văzut cum erau bătutu copiii...

SERVITOAREA : A spus toate astea ?

FEMEIA : Și altele ? cum ne-au bătut pe noi, toate le-a spus...
ZIARISTUL : Fată dragă, numai o între-bare...
MAMA : Lăsați-o, domnule ziarist ! Are febră mare... (Femeii.) Trebuie să mer-geți acasă.

(Mama își caută banii, dar i-o va lua înainte Muncitorul.)

MAMA : Știu că nu aveți bani de tren...
MUNCITORUL : Nu ! Luați-i pe ăștia... Sînt de la tovarășii mei.
FEMEIA (Mamei) : Ni-i spune dumneata ce-or hotărî cu Ion al nostru. Hai, fata mamei, că Dumnezeu știe ce-o mai fi cu noi.
MUNCITORUL : Vă conduc eu...

(Muncitorul iese împreună cu Femeia și cu Fata. Ziaristul vrea să se întoarcă în sala de judecată, dar este oprit de Bătrîn.)

BĂTRÎNUL : Domnule ziarist ! Numai o vorbă ! Îi judecă pe toți acuma, adică și pe cei absenți ?
ZIARISTUL : Pe absenți ? Dumneata al un nepot arestat care nu a fost adus la proces ?

BĂTRÎNUL : Asta te întreb, dacă îl ju-decă și pe el acuma ?

ZIARISTUL : Au disjuns procesul pentru cei absenți ; adică nu-l judecă acuma... dar e o situație...

BĂTRÎNUL : Asta-i bine ! Or fi înțeles că nu-i la fel de vinovat ca cei cu provocările...

ZIARISTUL : Nu-i prea bine... Poate o avea un proces mai blînd, dar acuma... O să vă explice avocatul.

BĂTRÎNUL : De ce nu-mi spui, dacă știi ceva, că-s om bătrîn și am ajuns la capătul puterilor !

ZIARISTUL : Avocatul a obținut o apro-bare ca să-l puteți vizita.

BĂTRÎNUL : Unde să-l vizitez, omule, că de cînd l-au arestat nu l-am mai văzut, și aici nu l-or adus ? !

ZIARISTUL : Preferam să vă spună avo-catul, dar, în fine... În timpul anchetei, jandarmii i-au turnat ceva pe gît...

MAMA : Ce i-au făcut ?

SERVITOAREA : Ce i-au turnat pe gît ?

ZIARISTUL : I-au turnat pe gît o sticlă cu iod.

BĂTRÎNUL : Iod ? !... Pe gît ? !

MAMA : Dar iodul arde. Cum au putut face așa ceva ?

SORA : Blestemații ! Și criminalul ăla de plutonier mai ridea !

(Aprodul o prinde de mîină, făcîndu-i semn să se stăpînească.)

BĂTRÎNUL : Mai... ? Mai trăiește ?

ZIARISTUL : E în spitalul militar de la Lăculețele. Avocatul îi va aduce apro-barea să-l poți vizita... În fine...

(Ziaristul se întoarce în sala de jude-cată.)

APRODUL : De aceea a zis plutonierul ăla glumeț că nepotul dumitale a de-venit bețiv și îl apucă tremuriciul...

SERVITOAREA : Trăsni-l-ar de ziua lui, și asta să fie mîine ! Mai și glumește !

SORA : Moșule... Șezi aici. Îți tremură mîinile.

APRODUL : Nu vrei un pahar cu apă ?
BĂTRÎNUL : Nu.

MAMA : Îmi pare rău de nepotul dumi-tale. Îi împrumuta cărți lui Nicolae al meu ; de cînd erau mici, erau prie-teni...

BĂTRÎNUL : De l-aș mai găsi în viață !
MAMA : Ai bani pentru tren ?

BĂTRÎNUL : Nu... I-am dat pe toți la avocat.

MAMA : Îi departe.

BĂTRÎNUL : Oi merge cît mă țin pi-cioarele.

MAMA : Nu ajungi pe jos. Ia banii ăștia... Noi ne-om descurca ; ne mai trimite mîine Ilie.

(Bătrînul se comportă ca și cum nu ar vedea banii oferiți.)

BĂTRÎNUL : Dacă i-au ars gîtul, o să rămînă neom pe toată viața...

MAMA : Ia-i ! Avocatul îi va aduce apro-barea și poți ajunge mai repede. De ce nu-i iei ?

BĂTRÎNUL : Nu ! Nu pot primi de la dumneata !

SERVITOAREA : Ciudat mai ești, mo-șule...

(Între timp, revenind dinspre stradă, Muncitorul a auzit discuția.)

MUNCITORUL (Bătrînului) : Dar dum-neata de ce ai făcut mișelia aia ? !

BĂTRÎNUL : Despre aia ai aflat ?

MUNCITORUL : Știu de dimineață.

SERVITOAREA : Nepotul lui e în stare gravă, într-un spital.

MUNCITORUL : Pentru asta îmi pare rău ; dar nu pot înțelege cum un om e în stare să facă ce a făcut el.

SERVITOAREA : Dar ce-a făcut ?

MUNCITORUL : Întreabă-l pe el, să-ți spună.

BĂTRÎNUL : Da, am scris la judecători că numai el e vinovat, copilul ei.

SERVITOAREA : Dumnezeule... Dum-neata ? !

(Sora o prinde, ocrotitor, pe Mamă.)

SORA : Mamă...

MAMA : Nu se poate...

MUNCITORUL : Și a cerut ca numai el să fie pedepsit, ca instigator. Să i se dea o pedeapsă exemplară.

SERVITOAREA : Ai putut face așa ceva și nu ți s-a uscat mîna cu care scriai ?!

MUNCITORUL : Om bătrîn și fără minte !

SERVITOAREA : Fără suflet !

(Mama se așază, copleșită, cu fața în palme ; alături de ea, griț Julie, Sora.)

APRODUL : Apăi, bătrîne, drept să-ți spui, de la început nu mi-o plăcut fața dumitale... De n-ar fi ce-i cu nepotul dumitale, ți-aș zice cîteva că de bună-samă nu le-ai pune la oglindă.

SERVITOAREA : Ce faci, femeie bună, plîngi ?

MAMA : Nu, nu plîng.

MUNCITORUL : Nu merită să te amărâști și pentru asta. Judecătorii nu pun nici un preț pe hîrtia lui.

MAMA : Cum de-a putut face așa ceva ?
SERVITOAREA : Te pomeniști că plîngi de mila lui ?!

APRODUL : Multe îți mai e dat să vezi pe lumea asta...

SERVITOAREA : Dacă și dumneata, care ești atît de tare, plîngi, apăi eu, care val de capul meu...

MAMA : I-au murit soția, și copilul, și nora ; iar acum s-a întîmplat nenorocirea cu nepotul lui... Cu atîta durere în suflet, să mai dorească să facă rău și altora ?

(Bătrînul, din colțul unde se retrăsese, revine, dar cu vocea schimbată, spre disperare.)

BĂTRÎNUL : Ca să-l scap, femeie, ca să-l scap... Că numai pe el îl mai am pe lumea asta...

MUNCITORUL : Așa să-l scapi ? Făcînd rău altora ?

SORA : Nu vă gîndiți ce-ar fi zis el, Gheorghe, dacă ar fi aflat ce-ați făcut ?! L-ați fi pierdut de nepot, cu siguranță, mai rău ca prin moarte.

SERVITOAREA : Mă uit la dumneata și-mi vine să-ți plîng de milă, dar și să-ți spun în față cît mi-e de silă, cît... nici nu mai știu ce să-ți spun !

BĂTRÎNUL : Acum, chiar dac-o mai trăi, o fi neom pe toată viața. Și cine o să-l ajute ?! Cine să-l țină ?! Io, care am zilele numărâte ?... (Se ambalează, îndreptîndu-se spre intrarea în sala de judecată.) Dar o să le spui ! O să le spui ! Că-s fără suflet și fără milă !

MUNCITORUL : Stai, omule, ce vrei să faci ?!

BĂTRÎNUL : Să le spui că au inimile de piatră ! Că-s niște ucigași !

(Muncitorul și Aprodul îl opresc să intre în sala de judecată.)

APRODUL : Stai, moșule, stai, că dacă o iei așa, nu mai ajungi să-ți vezi nepotul...

BĂTRÎNUL : Să le spui că-i va ajunge blestemul ! Blestemul de om înșelat și chinuit !

(Muncitorul îl reazăază la locul lui pe bancă.)

MUNCITORUL : Stai, omule, și liniștește-te...

APRODUL : Tăceți, tăceți... (Din sală se aude, din nou, rumoare, se aud chiar exclamații și replici tăioase, precum : „Au dreptul să pună întrebări !” (Avocatul), „Nu se admite !” (Comisarul), „Se încalcă legea !” (Avocatul), „Trebuie dat afară !” (Comisarul), „Ești eliminat de la dezbateri !” (Colonelul) — toate acestea distingîndu-se ca și cum ar răzbi prin ușa deschisă de Aprod, în spatele căruia (cu excepția Bătrînului), toți urmăresc dezbaterile. După cîteva clipe de tăcere se aude clar : „Atunci ne solidarizăm cu toții cu tovarășul nostru !”, afirmația fiind urmată de zgomotul publicului din sală care se ridică în picioare, de rumoare și de strigătul Colonelului : „Tăcere ! Suspend ședința !” Comentariile privitorilor vor începe aproape concomitent cu ultimele replici auzite.) Ioi, ioi, ce-i asta ?

MUNCITORUL : Ai auzit ce-a spus ?!
„Atunci ne solidarizăm cu toții cu tovarășul nostru !” (Mamei.) Îl vezi cum stă drept, și toți ceilalți în spatele lui ?!

SORA : Știam că o să se lupte... Mamă, îl vezi ?

MAMA : Îl văd...

SERVITOAREA : Doamne, și copilul meu e în spatele lui !

APRODUL : Așa ceva n-am mai pomenit ! Domnul colonel îi roșu de furie... Se sfătuește cu aliații judecătorești.

MAMA : Oare ce-o să se întîmple cu ei ?

(Aprodul include ușa, cumva cu frică.)

APRODUL : Io păzesc ușa asta de zeci de ani, da' așa ceva... Stați, stați, că vin încoace ca o furtună !

(Iese Colonelul, cu o hîrtie în mînă, urmat de Avocat și Ziarist.)

AVOCATUL : Domnule colonel ! Domnule...

COLONELUL: Ce mai vreți, domnule avocat?! E procedural să vă țineți după mine și în holul tribunalului? AVOCATUL: Vreau să vă opresc înainte de a pune ștampila pe sentința intermediară. Nu a fost ultraj! COLONELUL: Nu?! Dar ce-a fost sfidarea asta cum n-am mai pomenit?! AVOCATUL: Un gest de solidaritate și totodată de protest... care...

COLONELUL: Asta-i culmea! (Brusc, se calmează.) ...Acum, în acest moment, vă mărturisesc sincer că nu vă mai înțeleg. Ce vreți să apărați acum, domnule doctor?

AVOCATUL: Sub raport moral, gestul este...

COLONELUL: Admirabil, nu?

AVOCATUL: Orice ați spune, nu puteți contesta fondul de curaj și demnitate, cît și mobilul de mare generozitate al gestului.

COLONELUL: Domnule doctor! Dar scopul?! Consecințele gestului?!

AVOCATUL: El știa că va atrage asupra lui pedepse maxime; știa foarte bine asta, dar a vrut ca prin protestul lui să obțină dreptul de a se pune întrebări martorilor și astfel să ușureze situația celorlalți.

COLONELUL: E incredibil, dar am impresia că îl admirați... (Se întoarce spre Ziarist.) Nu cumva îl admiri și dumneata?

ZIARISTUL: Dacă sîntem la ceasul sincerității, trebuie să vă spun că puterea de sacrificiu pentru un ideal generos e specificul personalităților excepționale.

COLONELUL: Domnilor, m-am enervat destul astăzi și fac eforturi să fiu calm, dar, iată, mi-e imposibil! Nu vă dați seama ce ecou, ce efect poate avea un asemenea gest?! Nu vedeți pericolul pentru ordinea publică, pericoul care constă tocmai în apariția unor asemenea personalități, în jurul cărora se coalizează toți răzvrătiții?!

ZIARISTUL: Dar, dincolo de poziția dumneavoastră oficială, nu aveți în vedere și valoarea umană a unei asemenea comportări exemplare?

COLONELUL: Asta e poezie!

AVOCATUL: Poezie pe care vreți să o reprimăți cu ani grei de temniță!

COLONELUL: M-ați înțeles greșit! Poezie faceți dumneavoastră doi! Tinărul acela face eroism! Eroism real, mobilizator, și cu atât mai periculos pentru ordinea publică!

AVOCATUL: Domnule colonel...

COLONELUL: Am terminat, domnule doctor!

(Între în biroul său, trîntind ușa.)

AVOCATUL: Eu nu am terminat... Mai am pledoaria finală!

(Se întoarce în sala de judecată.)

APRODUL (Ziaristului): Mi-ai zis dumneata că azi o fi furtună mare, da' așa ceva n-am mai pomenit.

ZIARISTUL (Mamei): Amîndouă paginile din mijlocul ziarului, cu titlul cu litere de-o palmă, o să le dau despre fiul dumitale!

BĂTRINUL: Io nu pricep; ce-i de laudă?

ZIARISTUL: Nu-i de laudă cînd un tinăr...

(Se întrerupe, fiindcă tocmai trece Colonelul, din biroul său, spre sala de judecată.)

SERVITOAREA: Oare ce se va întimpla cu ei acum?

SORA: Nu-l iartă colonelul ăsta; se teme de curajul lui.

MAMA: Îi vor pedepsi, așa-i? Mai ales pe el...

ZIARISTUL: Desigur! (Își dă seama că vorbește Mamei.) Adică, așa se pare...

BĂTRINUL: Copilul ei s-a primejduit pentru ceilalți?

MUNCITORUL: Dumneata tot n-ai priceput?

ZIARISTUL: De emoția procesului, era să uit. (Bătrînului.) Avocatul mi-a dat să-ți predau aprobarea pentru a-ți vizita nepotul.

BĂTRINUL: Mulțumesc... (Îa plicul.)

ZIARISTUL: Voi scrie și despre nepotul dumitale... Fug să-mi scriu reportajul.

(Ziaristul iese.)

MAMA: Nu-i vrei?

(Îi întinde, din nou, banii.)

BĂTRINUL: Dacă îmi dai mie banii ăștia, dumneata și cu fiica dumitale mai aveți pentru tren?

SORA: Eu rămîi aici... Să le mai duc cîte ceva la închisoare.

MAMA: Ți-am spus că mie îmi mai aduce Ilie... Nu înțelegi că e bine să ajungi cît mai degrabă la el?

BĂTRINUL: Mulțumesc...

(Bătrînul ia banii și rămîne în fața ei, privind-o.)

MAMA: Nu pleci?...

BĂTRINUL: Dacă copilul dumitale a făcut așa ceva și io l-am pîrit, atunci... aș merita să mă scuip, da-mi dai bani de tren... Io...

(Vrea să mai spună ceva, dar renunță și iese.)

SERVITOAREA : Bătrînul ăsta te-a tot ocărit, și apoi s-a purtat ca un ne-trebnic.

MAMA : L-o fi orbit necazul.

APRODUL : Dumneata îi înțelegi și îi ierți pe toți... Numa' că alții nu ne iartă pe noi.

SORA : Nici nu avem de ce să le cerem milă.

MUNCITORUL : Vorbești ca fratele dumitale, și ai dreptate.

SERVITOAREA : Trebuie să țină seama de faptul că încă îs minori... Mi-e groază de clipa cînd om afla sentința... Parcă v-am mai spus că dacă îl eliberează, îl duc acasă. Am niște stăpîni buni și cred că o să-mi dea voie. Măcar cîteva zile...

MAMA : Spui că-s oameni de treabă.

SERVITOAREA : Îi slujesc cu credință de atîția ani...

APRODUL : Gata !... S-o pronunțat ; adică așa spunem noi, juriștii, la datul sentințelor...

(Mama își duce o mîndă la gură și altă la piept; așteptînd ; Sora o cuprinde, gri-julie, pe după umeri ; Servitoarea scoate o țigară pe care o sfarmă între degete ; iar Muncitorul le privește amărit.)

MUNCITORUL : Ei or fost tari... Așa se cuvine să fiți și voi, mamele lor... Să nu vă așteptați la milă...

MAMA : Tot asta aud, de la o vreme : să fiu tare...

(Din sala de judecată iese Avocatul, ur-mat de Plutonier, ultimul fiind agitat și supărat.)

PLUTONIERUL : Cine vă dă voie să vă bateți joc de noi, oamenii legii ! ?

AVOCATUL : Legea ! Că mai există o lege în țara asta, chiar dacă voi o în-călecați, terorizînd oamenii după bunul vostru plac !

PLUTONIERUL : Adică ziaristul ăla mă ia cu eficiența, ca să mă tragă de limbă, cu hip... hip...

AVOCATUL : Se spune hipnoză !

PLUTONIERUL : Cum dracu-i zice ! Mă ia subțire, ca dumneata să mă poți întreba în proces de provocări, de bă-tăii și de...

AVOCATUL : Despre falsificarea proce-sului-verbal de constatare ; despre for-țarea martorilor să dea declarații im-puse !

PLUTONIERUL : Da-i cîstit să mă răsu-ciți cu întrebări meșteșugite, ca să rîdă sala de mine ? De mine, care...

AVOCATUL : Care ai săvîrșit o serie de abuzuri în ancheta asta !

PLUTONIERUL : Apăi să știi dumneata că oameni ca mine fac ordine în țara asta !

AVOCATUL : Ia ascultă ! Nu cumva să te îndemne șarpele să prigonești mar-torele pentru declarațiile pe care le-au dat în proces, că dai de dracu' cu mine ! Atît îți spun !

PLUTONIERUL : Mă amenințați ? ! Dacă-i pe-așa, să știți că și io vă reclam !

AVOCATUL : N-ai decît !

PLUTONIERUL : Dacă trăbă, ajung cu plîngerea pînă la Maiestatea-sa regele !

AVOCATUL : Știi ceva ? Dacă îl vezi, transmite-i complimente din partea mea.

PLUTONIERUL : N-o să mai rîdeți de mine cînd oți vedea ce putere am ! *(Iese furios.)*

(Femeile se apropie, emoționate, de Avocat, dar acesta observă că și Comi-sarul regal și Colonelul, ieșind din sală de judecată, îl privesc.)

COLONELUL : Ei, domnule doctor, micul nostru război s-a terminat. Regret că l-ați făcut foarte dur, angajîndu-vă peste limitele firești.

AVOCATUL : Regret și eu că pînă în ultima clipă ați continuat cu abuzurile. Oare tînărul pe care l-ați eliminat de la dezbatere pentru actul său de cu-raj...

COMISARUL : Noi spunem de ultraj ! De răzvrătire !

(Avocatul continuă că și cum nu ar fi fost întrerupt.)

AVOCATUL : Tînărul acela, conform le-gii, avea dreptul la apărare proprie ; trebuia să fie prezent la rechizitoriul final.

COLONELUL : Da, să fie prezent, ca să aibă încă un prilej să facă propagandă comunistă în fața sălii de judecată ?

COMISARUL : Dacă îmi permiteți, ab-sența lui a fost suplinită de domnul avocat, care a ținut ca în pledoaria finală să preia tema apologiei Frontu-lui Popular.

AVOCATUL : Dacă acest tînăr, care e în fruntea luptei contra fascismului și re-vizionismului, pentru apărarea libertă-ților democrației, a integrității și su-veranității patriei, ia drumul temniței pentru aceste idealuri, mi-am permis și eu să le elogiez.

COMISARUL *(Colonelului)* : V-am mai atras atenția că s-a contaminat și dînsul.

COLONELUL *(Comisarului)* : Chiar crezi că l-a pătruns infecția comunistă ?

AVOCATUL : E induioșător ce multă grijă purtați sănătății mele.

COMISARUL : Asta ne e datoria, domnule doctor. Și sper că nu vom fi obligați la o operație de însănătoșire și față de dumneavoastră.

AVOCATUL : Deci, o amenințare limpede.

COMISARUL : Să zicem, un ultim avertisment.

AVOCATUL : Dacă acel tânăr pleacă spre ocnă pentru că a vrut pline, pace și dreptate, atunci...

COLONELUL : Terminați ! Terminați cu aceste ieșiri patetice !... Regret că starea de minorat a eroului dumitale nu mi-a permis să-i dau o pedeapsă și mai aspră.

AVOCATUL : Datorită acestui regret v-ați permis să nu respectați legea și să nu-i scădeți din pedeapsă cele aproape cinci luni de arest preventiv.

COLONELUL : Gata ! Domnule doctor, debaterile au fost închise !

AVOCATUL : Așa credeți dumneavoastră !

COMISARUL : Adică ? Ce vreți să spuneți ? !

AVOCATUL : Că mai există o judecată — a opiniei publice, a oamenilor mulți care țin pe umerii lor această țară.

COMISARUL : Atunci, fă dumneata recurs la instanța asta ! *(Ride, ca de o glumă bună, parcă așteptând felițiile Colonelului, care rămâne sobru.)*

AVOCATUL : Iertați-mă, dar la marea instanță a opiniei publice și a istoriei nu dumneavoastră veți fi judecători.

COMISARUL *(brusc infuriat)* : Iar ne jignești ? ! E inadmisibil ! E...

(Colonelul îl potolește cu un gest.)

COLONELUL : Vă rog ! Am terminat !... Vă salut.

AVOCATUL : Vă salut...

(Colonelul și Comisarul regal ies.)

MUNCITORUL : N-o să vă ierte...

AVOCATUL : Știu... *(Servitoarea, Mama și Sora s-au apropiat, emoționate. Avocatul se adresează, mai întâi, Servitoarei.)* Da... Un an ; un an închisoare.

SERVITOAREA : O să-l aștept... O să-i duc pachete... Un an...

AVOCATUL : Din păcate, mai am o veste proastă pentru dumneata. Ești angajată servitoare...

SERVITOAREA : Da, cum se spune, „față în casă la toate”... La domnul Suci, textilistul. E un stăpîn bun.

AVOCATUL : M-a rugat să-ți comunic că nu mai ai ce căuta la el.

SERVITOAREA : Nu înțeleg...

AVOCATUL : Te-a dat afară.

SERVITOAREA : M-a dat afară ? Dar ce-am făcut ? ! Nu se poate !

AVOCATUL : Bănuiesc că din cauza acestui proces. Să nu se spună că ține în casă o mamă de comunist.

SORA : Stăpîni buni...

SERVITOAREA : Cum să mă dea afară ? Sint la ei de opt ani ; și spăl, și curăț, și gătesc, și numai eu știu ce fac ca să fie bine...

AVOCATUL : Uite, ai aici plicul, cu restul de simbric pe luna asta.

SERVITOAREA : Și ce să fac acum ?... Unde să mă duc ?... *(Ia plicul și pleacă amărîtă.)*

(Avocatul s-a întors spre Mamă, care stă dreaptă, așteptînd, iar în spatele ei, Sora și Muncitorul.)

AVOCATUL : Să-ți spun și dumitale : doi ani și șase luni închisoare, fără cele cinci luni de arest... Plus un an domiciliu forțat... Plus două mii de lei amendă... I s-a dat cea mai grea pedeapsă.

SORA : Doi ani și șase luni... Îl vom aștepta.

MAMA : Cînd te gîndești că viața asta a noastră îi făcută din zile, din luni și din ani... Lui i-au furat tinerețea.

AVOCATUL : E mare și amenda.

SORA : O vom plăti.

AVOCATUL : Am făcut tot ce-am putut pentru el.

MAMA : Știu, domnule, și vă mulțumesc frumos...

AVOCATUL : Cu bine... *(După ce se depărtează spre ușă, sprijinită de Soră, Mama se oprește, fiind strigată de către Avocat. Spotul reflectorului se oprește asupra ei.)* Maică !

MAMA : Da, domnule... ?

AVOCATUL : Să știi că poți fi mîndră de fiul tău.

MAMA : Sint, domnule, sint...

(Spotul de lumină trece asupra Muncitorului, în spatele căruia au apărut bărbați și femei, în haine simple, de oameni ai muncii.)

MUNCITORUL : Domnule avocat ! La noi, în asemenea cazuri, se mai face o judecată, a tovarășilor — și din închisoare, și de afară. Judecătorii au fost foarte mulți, dar sentința este foarte scurtă, și cînd veți merge la închisoare, vă rog să i-o spuneți.

AVOCATUL : Sentința judecății tovarășilor ?

MUNCITORUL : „Sintem mîndri de tine !”

AVOCATUL : O să-i spun... „Sintem mîndri de tine...”

COSTINA